

BearingPoint®

Bærekraft i elektrobransjen

På oppdrag for Nelfo
31.10.2022

Innhold

Sammendrag	3
Introduksjon	6
Megatrender som påvirker bærekraftsarbeidet	8
Klimaendring og energiomstilling	10
Geopolitisk uro.....	11
Ressursknapphet og sirkularitet	12
Teknologisk skifte og sikkerhet	13
Sosialt mangfold og inkludering.....	14
Politiske føringer og sentrale krav	16
Interessent- og vesentlighetsanalyse	21
Vesentlighet	22
Prioriterte bærekraftsmål	23
Medlemsbedriftenes vurdering av eget utgangspunkt.....	24
Anbefalinger	26
Fokusområder for bærekraftsarbeidet	27
Tiltak og måleindikatorer	27
Generelle råd til arbeid med bærekraftsstrategi	32
Metodebeskrivelse	33
Kilder	37

1 Sammendrag

Klimakrisen krever handling

Flere store kriser truer måten vi lever på. I den senere tid har pandemien ført oss inn i vanskelige økonomiske tider med stigende renter og høyere priser. Mange bedrifter sliter med å få tak i nødvendige råvarer, materiell og kompetanse. Krig og politisk uro forsterker den krevende situasjonen. For bedriftene er det mange store endringer som krever oppmerksomhet.

Et tema som er mer tidskritisk enn noe annet er håndtering av klimakrisen. Stigende temperaturer, issmelting og hyppigere ekstremvær har blitt en stadig større del av hverdagen. Klimaendringene verden opplever er dramatiske og selvforsterkende, og det kreves umiddelbar handling for å bekjempe den negative utviklingen.

Klimaendringer er ikke et nytt fenomen. Behovet for å begrense menneskeskapt miljødeleggelse har preget samfunnsdebatten i en årrekke. I 2015 vedtok FN bærekraftsagendaen for utviklingen frem mot 2030 og de 17 bærekraftsmålene. Dette danner en felles global forståelse og grunnlag for hvordan vi jobber med bærekraft. «Det grønne skiftet» har blitt et begrep for endringsbehovet verden nå står overfor. I lys av dette har EU og Norge lansert en rekke nye lover og forskrifter som skal redusere klimagassutslipp, sikre mer bærekraftige investeringer, samt stille krav til rapportering og åpenhet. Flere av de nye kravene gjelder i første omgang de større selskapene, men også mindre bedrifter må regne med å måtte oppgi nødvendige bakgrunnstall.

For mange bedrifter vil bærekraft i tiden fremover gå fra å være en sideaktivitet, til å bli et sentralt tema i intern drift, innkjøp, salg og utvikling.

Energiomstilling og elektrifisering er noen av de viktigste virkemidlene for å oppnå klimamålene. Nelfos medlemsbedrifter har mulighet til å spille en nøkkelrolle i omstillingen til et fornybart samfunn, både ved å lede an nyutvikling og være en kompetent part som utfører tiltak.

Elektrobransjen spiller en nøkkelrolle i omstillingen til et fornybart samfunn.

Kunder, leverandører og øvrige samarbeidspartnere forventer at elektrobransjen tar en offensiv rolle i omstillingen vi står ovenfor.

Som en del av arbeidet med rapporten har det blitt utført en kartlegging av hvor bærekraftsarbeidet står i dag. Nelfos medlemmene har samlet et godt utgangspunkt, samtidig som det er noen klare forbedringsområder som bør adresseres.

Bærekraftsfokus i dimensjonen «intern drift» oppnår best resultat, hvor de fleste svarer at de i stor eller svært stor grad tar hensyn til dette ved for eksempel miljøvennlig kildesortering, bruk av elbiler og energieffektive kontorlokaler. Funnene viser også at bedriftene i stor grad opplever at de er flinke til å tilpasse seg kundenes forventning til bærekraft ved for eksempel å tilby miljøvennlige energiløsninger.

Områdene som har størst forbedringspotensial er regelverksforståelse og målrettet arbeid med bærekraft. Under en fjerdedel oppgir at de har god oversikt over hvilke krav og føringer som gjelder, og de færreste har satt seg tydelige mål for bærekraftsarbeidet. I denne sammenheng er det verdt å merke at større bedrifter gjennomgående scorer høyere enn de små og mellomstore. Det anbefales derfor å se på samarbeidsmuligheter og konkrete tiltak som kan løfte bransjens samlede bærekraftsarbeid.

Bærekraftsmål som Nelfos medlemsbedrifter bør styre sin innsats mot

Med utgangspunkt i FNs 17 bærekraftsmål, ble det utført en interessent- og vesentlighetsanalyse for å avdekke hvilke mål elektrobransjen har størst mulighet til å påvirke. I samfunnet generelt, og på den politiske agendaen er presset på naturen og klimaendringene av størst betydning. Det er derfor vurdert aller viktigst at bransjen bruker sine muligheter til å bidra til bærekraftsmål 7 «ren energi til alle». Målet henger tett sammen med andre mål, og spesielt 11 «bærekraftige byer og samfunn» og 13 «stoppe klimaendringene». Å fremme likestilling, anstendig arbeid og bekjempe arbeidslivskriminalitet ble også påpekt som vesentlig. Prioriteringen av utviklingsmål fra medlemsbedrifter og interessentene var i stor grad sammenfallende.

Figur 1: Bærekraftsmål som er utpekt som mest vesentlig

Anbefaling til fokusområder, tiltak og måleindikatorer

Krav og forventninger til bærekraft vil øke fremover. I dette ligger det både risikoer og store muligheter.

Som et resultat av arbeidet som ligger til grunn for rapporten, er det identifisert fire fokusområder som vil kunne samle og løfte bærekraftsarbeidet. De sammenfatter hva som vurderes å være de viktigste områdene som bransjen kan innrette seg mot i lys av ytre utviklingstrekk, forventninger fra omgivelsene, medlemsbedriftenes ståsted og muligheter.

Innenfor hvert av fokusområdene er det i rapporten angitt anbefalinger og forslag til konkrete tiltak og måleindikatorer. Et eksempel på tiltak under fokusområde kompetanse og kultur er å gjøre en vurdering av hvor attraktiv bedriften er for kvinner og minoritetsgrupper. Aktuelle måleindikatorer i tilknytning til dette kan være «andel kvinner i bedriften» og «andel kvinner i lederposisjoner». Under fokusområdet «energiomstilling og elektrifisering» kan aktuelle måleindikatorer være «klimagassutslipp i egen bedrift» eller «antall ladestasjoner for elbil installert».

Arbeidet med bærekraft er en modningsprosess hvor noen av medlemsbedriftene har kommet lengre enn andre. Anbefalingene i denne rapporten er i hovedsak rettet mot bedrifter som er i startgroen eller har kommet noe videre, men som fremdeles har et stykke å gå. Generelle råd til hvordan man kommer i gang med bærekraftsarbeidet og hva det er viktig å starte med er også beskrevet.

For mange bedrifter er det ikke godt nok å fortsette som før.

Det grønne skiftet krever omfattende omstilling og strukturert tilnærming til bærekraftsarbeidet.

Denne rapporten er ment å gi et felles utgangspunkt for videre arbeid, og samtidig gi konkrete anbefalinger som bedriftene kan se til som inspirasjon i eget arbeid.

FOKUSOMRÅDER FOR BÆREKRAFTSARBEIDET

Kompetanse og kultur

Bygge kompetanse og kultur som skaper miljøengasjement, attraktivitet og driver frem bærekraftige valg i egen organisasjon, leverandørkjeden og hos kunder.

Energiomstilling og elektrifisering

Være en offensiv tilbyder av tjenester og produkter som bidrar til omstillingen mot et fornybart samfunn.

Sirkularitet og gjenbruk

Sikre ansvarlig drift i egen organisasjon, gjøre bærekraftige produktvalg i tidlig prosjektplanlegging, og skape nye forretningsmodeller for økt utnyttelse og gjenbruk av materiell.

Samarbeid

Invitere til samarbeid og aktivt bidra til å gjennomføre tiltak som løfter bærekraftsagenden mer enn elektrobransjen vil kunne gjøre alene.

2 Introduksjon

Om denne rapporten

Nelfo har engasjert BearingPoint til å utarbeide et kunnskapsgrunnlag og et utgangspunkt for elektrobransjens videre arbeid med bærekraft. En viktig del av arbeidet har vært kartlegging av vesentlighet og anbefaling til mål, fokusområder og tiltak. I rapporten er også globale utviklingstrekk og regulatoriske krav innen temaet oppsummert. Rapportens målgruppe er primært bedrifter som ikke har kommet så langt med bærekraftsarbeidet, og ønsker bedre kontroll, struktur og målrettet fokus.

Rapporten er delt inn i seks kapitler. Innledningsvis blir bærekraft sett på fra et historisk perspektiv. Kapittel 2 viser til viktige megatrender og hvordan disse påvirker bærekraftsarbeidet i elektrobransjen. I kapittel 3 redegjøres det for de mest sentrale regulatoriske kravene og hva bransjen må ta høyde for. Basert på dialog med interessenter, spørreundersøkelse og workshops omtales vesentlighet i kapittel 4. I kapittel 5 legges det frem anbefalinger til fokusområder og relaterte tiltak samt generelle råd til arbeid med bærekraftsstrategi. Avslutningsvis beskrives metodisk tilnærming i kapittel 6.

Bærekraft i et historisk perspektiv

Tiltak for å begrense menneskeskapt klima- og miljødeleggelse har preget den politiske debatten i en årrekke. Til tross for at effekten av mange klimagasser var kjent allerede på 1800-tallet, ble klima og miljø først for alvor satt på kartet ved etableringen av FNs egen miljøorganisasjon UNEP (United Nations Environment Programme) i 1972. Siden den gang er verdens befolkning mer enn doblet fra 3,8 milliarder til 8,0 milliarder innen utgangen av året¹. Det samme gjelder utslipp av klimagasser².

Kloden vi bor på har en begrenset mengde ressurser, og måten vi utnytter disse på vil påvirke fremtidige generasjoner. En bærekraftig utvikling er derfor avhengig av hvordan vi jobber innenfor de tre dimensjonene klima og miljø, økonomi, og sosiale forhold. Denne sammenhengen ble pekt på for første gang i 1984 av FNs Verdenskommisjon for miljø og utvikling, senere kjent som Brundtlandkommisjonen. Her ble bærekraftig utvikling definert som "å møte dagens behov uten å kompromittere fremtidige generasjoners evne til å møte sine egne behov". Kommisjonens rapport som ble lansert i 1987 markerer på mange måter startskuddet for moderne bærekraftsarbeid.

Parallelt med et økende fokus på klima ble også arbeidet med å forbedre sosiale og menneskelige forhold intensivert. I år 2000 vedtok FN tusenårsmålene med åtte globale målsetninger for fattigdomsbekjempelse, utdanning, helse og likestilling, samt bærekraftig utvikling frem til 2015. Målene bidro til en betydelig reduksjon av ekstrem fattigdom og barnedødelighet.

Gjennom målrettet arbeid har FN besluttet og gjennomført flere store og innflytelsesrike initiativ og bevist hvor mye som kan utrettes gjennom globale samarbeid på tvers av land og næringsliv.

FNs bærekraftsmål og 2030 Agendaen

Arbeidet og suksess med tusenårsmålene ledet til at FN i 2015 vedtok en ny og utvidet bærekraftsagenda for perioden frem til 2030. Prosessen involverte alle 193 medlemslandene og resulterte i en bred mellomstatlig avtale. Den fungerer i dag som en felles, global utviklingsagenda som integrer miljø, menneskelig velferd og økonomisk utvikling gjennom 17 overordnede målsetninger og 169 delmål.

Norges arbeid med bærekraftsmålene

Høsten 2021 la Solberg-regjeringen frem stortingsmelding 40 "Meld. St. 40 (2021-2022)³ Mål med mening", Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Handlingsplanen setter bærekraftsmålene i en norsk sammenheng og viser politikk og tiltak for å møte de nasjonale utfordringene. For hvert av de 17 målene presenteres det målrettede tiltak og nasjonale måleindikatorer.

Stortingsmeldingen peker på at det må enorme investeringer til for å nå målene, og at det kreves en helhetlig tankegang og tøffe prioriteringer. Handlingsplanen innebærer derfor også etablering av nasjonalt topplederforum for 2030-agendaen, med representanter fra næringslivet, kommunesektoren og akademien. Forumet skal gi innspill i politiske prosesser og om hvordan det kan føres en mer samstemt politikk for å møte bærekraftsmålene.

1) United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2022

2) Energi og Klima, 2022

3) Meld. St. 40, 2020-2021 – Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030

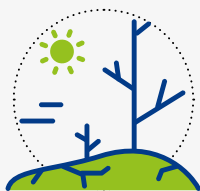

Megatrender som påvirker bærekraftsarbeidet

Megatrender

En megatrend beskriver de store endringene som skjer i verden. Bedrifter og selskaper som har innsikt i hva fremtiden bringer og tar høyde for dette i egen forretningsutvikling, kan få et forsprang mot konkurrentene. Det er særlig innsikt i mulighetene og risikoene som megatrenden medfører som er relevant i denne sammenheng.

I dette kapittelet er fem megatrender som er vurdert mest relevant for bærekraftsmålene beskrevet. Det er gitt en oppsummering av hvilken innvirkning trendene har, og hvilke muligheter og risikoer de innebærer for bedriftene.

Klimaendring og energiomstilling

Klimaendringene vi opplever er dramatiske og selvforsterkende. Det kreves umiddelbar handling for å stoppe og reversere den negative utviklingen. Næringslivet spiller en sentral rolle, og innsats for å redusere klimagassutslipp både belønnes og er gjenstand for en rekke krav.

Geopolitisk uro

Geopolitisk uro fører til en ustabil verden som endrer på spillereglene. Sanksjoner og handelsblokader har ført til nye handelsmønstre, endringer i forsyningslinjer og økt fokus på "trygg og stabil" produkt- og tjenestetilgang.

Ressursknapphet og sirkularitet

Menneskets stadig økende overforbruk av jordens ressurser fører til at vi må tenke nytt når det gjelder robusthet og gjenbruk av råvarer, materiell og produkter. Overgang fra lineære til sirkulære forretningsmodeller vil stå sentralt i tiden fremover.

Teknologisk skifte og sikkerhet

Rask digital utvikling og ny teknologi er en muliggjør for omstillingen til et fornybart samfunn. Teknologien kan både skape nye energieffektive løsninger og samle inn viktig data som gjør at vi kan styre energiforbruk og innsats basert på fakta. Ivaretagelse av sikkerhet når løsninger går fra det analoge til det digitale vil stå i fokus.

Sosialt mangfold og inkludering

Sosialt mangfold og økt fokus på likestilling, likeverdige arbeidsforhold og muligheter får stadig høyere prioritet i næringslivet. En arbeidsstyrke som gjenspeiler samfunnets mangfold kan gi økt innovasjon og lønnsomhet. Det er også klare krav og forventninger til at dette tas på alvor, og det påvirker bedriftenes attraktivitet.

Klimaendring og energiomstilling

FNs klimapanel og majoriteten av verdens klimaforskere tilskriver de stadig raskere endringene i klimaet til menneskeskapt utslipp av klimagasser⁴. Klimaendringene verden nå opplever er dramatiske og selvforsterkende, det kreves umiddelbar handling for å bekjempe den negative utviklingen.

Innvirkning

For å bremse videre temperaturøkning har alle verdens land forpliktet seg til en felles innsats for å redusere klimagassutslippene gjennom Parisavtalen. Norge har på sin side forpliktet seg til å redusere utslippene med 50-55 prosent innen 2030 sammenlignet med 1990-nivået⁵. Både i Norge og på verdensbasis er elektrifisering og utbygging av fornybare energikilder utpekt som de aller viktigste og mest effektive tiltakene for å oppnå et lavutslippssamfunn.

Næringslivet tar stadig mer ansvar i omstillingen til lavere utslipp. Kunder og leverandører er mer bevisste i valgene de tar, og ønsker i større grad mer informasjon om utslipp og klimaavtrykk i verdikjeden. Flere av Nelfos medlemsbedrifter opplever at bank- og finansnæringen i større grad stiller miljøkrav, som eksempelvis gjennom vurdering av klimarisiko ved finansiering. På kort sikt vil kravene fra disse interessentene trolig fortsette å øke og treffe næringen raskere enn offentlige reguleringer. I årene som kommer er det derfor ventet at selskapenes lønnsomhet og attraktivitet vil bli stadig mer påvirket av evnen til omstilling og innsats for det grønne skiftet.

Muligheter

Veien mot lavere utslipp åpner store forretningsmuligheter for elektrobransjen. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har beregnet at strømforbruket i fastlands-Norge vil øke med 18 prosent innen 2035⁶. Det økende energibehovet må møtes med utbygging av fornybare energikilder som vann-, vind- og solkraft. Samtidig har høye strømpriser og økt ENOVA-støtte ført til stor etterspørsel etter installasjon av solceller. Av dagens registrerte solkapasitet har 40 prosent blitt installert det siste året⁷. Forventningen om vedvarende høye energipriser vil trolig gi økt etterspørsel etter solceller fra både privat- og bedriftsmarkedet.

Omstillingen til et lavutslippssamfunn krever økt elektrifisering og bedre utnyttelse av energi. Spesielt er det behov for utbygging av infrastruktur for å elektrifisere industri- og transportsektoren. Søkelyset på utslipp og energieffektivitet vil også gi større etterspørsel etter smarte løsninger som kan gi bedre energistyring og optimalisere forbruk.

Risikoer

Ofte nedprioriteres bærekraftige løsninger på grunn av pris. På kort sikt kan vedvarende høye strømpriser stå i veien for økt utbygging av klimavennlige løsninger. Det er derfor viktig at leverandører og installatører et flinke til å formidle fordelene ved bærekraftige og energieffektive løsninger.

Klimaendringer og ekstremvær kan også ha innvirkning på hvor lønnsomt det vil være å bygge ut fornybare energikilder i enkelte områder. De siste årene har kraftproduksjon i flere områder blitt berørt som følge av lengre perioder med lite nedbør. Strømpriser og nettavgifter kan påvirkes og medføre lavere etterspørsel etter tjenester for de som blir berørt.

Det forventes økt etterspørsel etter ingeniørkompetanse i elektrobransjen som følge av nye produkter og tjenester. For bedrifter som ikke henger med i denne utviklingen og sikrer at de har nødvendig kompetanse er det en risiko.

4) FN-sambandet, 2022
5) Klima- og miljødepartementet, 2021

6) Spilde, Krekling Lien, Blikseth Ericson, & Magnussen, 2018
7) Øvrebø, 2022

Geopolitisk uro

Dagens verdenssamfunn preges av politisk uforutsigbarhet og grunnleggende forandringer i den globale maktstrukturen. Det er krig i Europa og proteksjonistiske strømninger som favoriserer nasjonal industri er på fremmarsj. Økt skepsis til multilateralt samarbeid skaper en mer uforutsigbar fremtid. Innarbeidede handelsmønstre og spilleregler endres og utfordrer etablerte forretningsmodeller og verdikjeder.

Innvirkning

De geopolitiske spenningene påvirker også norske bedrifter. Endringer i forsyningslinjer kan begrense tilgangen på viktige innsatsfaktorer som råvarer, materiell og produkter. Krigen i Ukraina har medført sterke sanksjoner mot Russland og russiske selskaper. Dette har påvirket kunde- og leverandørsiden hos store og små bedrifter i norsk næringsliv, både internasjonale selskaper med kontorer i Russland og mindre bedrifter med russiske kunder.

Med krigen i Europa ser vi også en dreining av fokus blant politiske ledere og selskaper mot tilgangen til det helt nødvendige, slik som energi, materialer og sikkerhet. Bærekraft kan typisk havne lengre ned på prioriteringslisten.

I senere år har vi også opplevd hvordan globale verdikjeder er sårbare når lokale problemer får store internasjonale ringvirkninger. I 2021 bidro pandemi-stengte fabrikker i Kina og amerikansk blokade av kinesiske varer til stor mangel på databrikker i verden. Dette førte blant annet til lengre ledetid og leveranseproblemer for elbiler og elbilladere i Norge.

Muligheter

Uforutsigbarheten som preger globale verdikjeder kan skape et behov og ønske for mer lokal produksjon. For å motvirke leveranseproblemer og sikre stabile leveranser, kan flere være villige til å akseptere høyere priser og foretrekke lokale leverandører.

Nye reguleringer fra EU åpner store markedsmuligheter for elektrobransjen. Reguleringene har som hovedmål å støtte flere områder som elektronæringen betjener. Dette gjelder blant annet energiomstilling, elektrifisering og utviklingen av en mer energi- og ressurseffektiv bygg- og anleggsnæring.

Risikoer

Globale verdikjeder har i senere tid vist hvordan de tidvis kan være upålitelige og trege. Dette er trolig en utfordring som vil vedvare for de fleste bedrifter, gitt de økende spenningene i verden og hvor lang tid det tar å løse eksisterende forsinkelser og flaskehals.

De geopolitiske strømningene medfører en generell usikkerhet i nasjonale og internasjonale markeder. Både varslede og overraskende hendelser kan skape rask omveltning med store økonomiske konsekvenser. Høsten 2021 medførte Englands utreden av EU en logistikk-krise som ga lokal mangel på energi og matvarer. Invasjonen av Ukraina medførte at produkter og tjenester med russisk tilhørighet ble fjernet fra norske kunde- og leverandørlistene nærmest over natten. Hendelsene viser at markedet og viktige forutsetninger for bedriftene kan snus på hodet i løpet av kort tid, for bedrifter som ikke evner å raskt omstille seg medfører dette en stor risiko.

Ressursknapphet og sirkularitet

Befolkningsvekst, klimaendringer og overforbruk medfører et sterkt press på verdens ressurser. Den 28. juli markerte dagen da vi i år hadde brukt opp jordens fornybare ressurser. For hvert år kommer dagen tidligere på året. Dersom alle hadde like høyt forbruk som nordmenn ville datoen i år falle på 12. april⁸. Skal vi få til overgangen til et bærekraftig samfunn og leve innen planetens tålegrense må vi tenke nytt på hvordan vi bruker og gjenbraker ressursene.

Innvirkning

Knapphet på råvarer, materiell og energi forventes å øke. Dette vil medføre både utfordringer og begrensninger for bedrifters daglig drift og fremtidig vekst. Vi står overfor en nødvendig omstilling fra en «lineær økonomi» til en «sirkulær økonomi». Sirkulær økonomi handler om å holde verdiene i materialer og produkter i omløp så lenge som mulig. Norge og nordmenn har et stort ressursforbruk. Sammenlignet med gjennomsnittseuropeeren forbruker vi tre ganger så mye råmaterialer fra jorden og kun 2,4 prosent av disse råmaterialene gjenvinnes og brukes på nytt. Omstillingen mot en mer sirkulær byggenæring og overgangen til ren energibruk, vurderes som sentrale innsatsfaktorer for at Norge skal øke sin evne til å gjenvinne ressurser⁹. Dette krever åpenhet og samarbeid på tvers av fagområder, i tillegg til at myndighetene må bidra gjennom tilpasninger av regelverk og økonomiske insentiver.

Muligheter

Overgang fra fossile energikilder til fornybare energikilder er en viktig innsatsfaktor for å adressere både ressursknappheten og kutte CO₂-utslippet. Elektrobransjen spiller en nøkkelrolle, både i form av å lede an nyutvikling, og ved å være en utøvende part med kompetanse og kapasitet til å gjennomføre tiltak. Investeringsviljen innen disse områdene, såkalte «grønne investeringer» er stor. De samlede globale investeringene i lavkarbonteknologi var i 2021 på 755 milliarder dollar. For å holde tritt med klimamålene er det beregnet at investeringene må opp til 2100 milliarder dollar i perioden 2022-25 og dobles på nytt til 4200 milliarder per år i perioden 2026-30.

Stadig mer miljøbevisste forbrukere i kombinasjon med økt tilkomst av nye energieffektive produkter som smarthus-løsninger og energioppfølgingsystem (EOS), representerer gode forretningsmuligheter for Nelfos medlemsbedrifter.

Ressursknapphet medfører at bedrifter må tenke nytt på eget forbruk, og se verdier i produkter som tidligere ville blitt kastet. Det er forventet at det vil bli økende grad av gjenbruk, reparasjoner og resirkulering av materiell og produkter. Økt fokus på gjenbruk kan også bety at større deler av verdikjeden flyttes nærmere, og i dette kan det ligge helt nye forretningsmuligheter.

Risikoer

Knapphet på råvarer og materiell kan medføre endringer og flaskehals i forsyningskjeder, dyrere frakt og raske prisstigninger. For bedrifter representerer dette en forretningsrisiko som kan bremse den økonomiske utviklingen. I tillegg kan forsinkelse eller mangel på leveranser av materiell lede til kontraktuelle utfordringer. Årsaksbildet ved forsinkelser og kontraktsbrudd kan bli komplisert og sammensatt, og det kan bli vanskelig å oppnå enighet om hvem som har skyld i en hendelse.

Samtidig som ressursknapphet driver frem behovet for innovative og miljøvennlige løsninger og tjenester, stilles det krav til tilgang på ny kompetanse og kvalifisert arbeidskraft. Bedrifter som ikke «henger med» i bærekraftsutviklingen vil fort tape kampen om de kloke hodene. Ifølge Young Professional Attraction Index (YPAI), som kartlegger hva unge arbeidssøkere verdsetter mest når de velger arbeidsgiver, er virksomhetens bærekraftsprofil et stadig viktigere konkurransefortrinn¹⁰.

Teknologisk skifte og sikkerhet

I løpet av kort tid har avansert teknologi som sensorer, maskinlæring og 5G fått en radikal innvirkning på hverdagen vår. Vi omgir oss med smarte enheter som hjelper oss med å løse små og store problemer vi står overfor. Teknologi og digitalisering gjør det mulig å måle, styre, lagre og redusere energibruk og drive frem omstillingen fra fossil til fornybar energi.

Innvirkning

Den raske digitale utviklingen har i flere år vært en sentral del av hverdagen for både offentlige og private virksomheter. Digitaliseringen av samfunnet legger fundamentet for en raskere utbredelse og utvikling av ny teknologi. Tingenes internett (IoT), 5G, maskinlæring og skylagring muliggjør en høyere utviklingstakt og nye bruksområder for digitale løsninger. Vi står overfor et paradigmeskifte i teknologisk utvikling.

I kjølvannet av pandemien oppstod det en større usikkerhet knyttet til tilgang på menneskelig arbeidskraft og sårbare verdikjeder. Dette har trigget økte investeringer i både fysisk og digital automasjon¹¹.

Det er forventet at hele Norge vil ha 5G-dekning innen 2030. Trådløs tilgang til høyhastighetsinternett legger til rette for enda flere digitale installasjoner og større utbredelse av IoT-enheter. Sluttbrukere kan i større grad overvåke og fjernstyre produktene selv, samt at datainnsamling ytterligere kan forbedre ytelsen på produktene. Utbredelsen av IoT vil endre hvordan vi forholder oss til vedlikehold, energibruk og -effektivitet. Dessuten vil økningen av tilkoblede enheter føre med seg et stort behov for datasikkerhet i tråd med krav til personvern og risiko for hacking.

Muligheter

For elektronæringen åpner det teknologiske skiftet for store forretningsmuligheter. Ved oppsett av smarte bygg vil installasjon av tilkoblede produkter som oftest tilfalle elektrobransjen. Dette betyr at elektrikerne med sin kompetanse om digitale produkter, vil kunne posisjonere seg som en integrator mellom ulike fagområder i bygg- og anleggsnæringen. Stadig større utbredelse av digitale og tilkoblede produkter betyr at elektrikere i tillegg til å utføre rent installasjonsarbeid, også kan tilby mer drift- og forvaltningspregede tjenester.

I de kommende årene forventes det økt etterspørsel etter smarte og energieffektive løsninger, spesielt fra bygg- og anleggsnæringen. Den stadig høyere teknologiske utviklingstakten betyr at det hyppigere vil lanseres nye og mer avanserte produkter og løsninger for å møte nye behov. For entreprenører og prosjekterende som ikke følger tett med på utviklingen, kan det bli utfordrende å finne riktig løsning. Dette byr på en mulighet for elektrobransjen til å i større grad påta seg en rådgivende rolle.

Risikoen

Nye, trådløse produkter kan redusere behovet for tradisjonelle oppgaver utført av elektrikere og installatører. Disse produktene er ofte relativt rimelige, som gjør utfordrende å ta et prispåslag som kompenseres for det reduserte antall arbeidstimer. Utviklingen utfordrer dermed deler av det tradisjonelle inntektsgrunnlaget for mange elektrobedrifter. Det er derfor behov for at Nelfos medlemsbedrifter undersøker alternative tilnæringer for å sikre egen inntjening og skape verdi for kunden.

Fra et bærekraftsperspektiv er det en utfordring at nye produkter med ny funksjonalitet tvinger frem en utskiftning av fungerende produkter. Den samme utfordringen oppstår når regulatoriske sikkerhetskrav medfører at produkter må skiftes ut etter et visst antall timer i bruk.

Større utbredelse av digitale og tilkoblede løsninger betyr også økt risiko for IT-sikkerheten. Norske organisasjoner var i 2021 ukentlig utsatt for 485 dataangrep, en økning på hele 72 prosent fra året før¹². IoT-produkter var i 2021 et populært mål for hackerangrep. Dette skyldes både det enorme datagrunnlaget produktene samler inn, samt at de utfører en praktisk funksjon som kan saboteres.

11) Douglas, 2022
12) Check point 2021

Sosialt mangfold og inkludering

I takt med demografiske endringer, økende globalisering og kunnskap har det vokst frem en økt bevissthet og fokus på mangfold og inkludering. Flere krefter presser frem krav om å vise resultater og engasjement. Selskaper som henger bakpå oppleves som utdaterte. Det forventes at bedrifter og bransjer har en arbeidsstyrke som er representativ for mangfoldet i samfunnet.

Innvirkning

Sosialt mangfold er omfattende. Det handler om mangfold innen kjønn, etnisitet, religion, funksjon, seksuell orientering, utdanning, alder og mer. I korte trekk innebærer sosialt mangfold og inkludering at alle skal ha et godt og rettferdig grunnlag for anstendig liv¹³. En forutsetning for dette er et samfunns- og arbeidsliv med rom for alle.

Mangfold og mangfoldsledelse får stadig høyere prioritet i næringslivet, med økt søkelys på forhold som likestilling og likeverdige muligheter. Samtidig løftes mangfold og inkludering som en viktig bidragsyter til selskapets verdiskapning, lønnsomhet og tilgang til talenter. Likevel ser vi fortsatt store variasjoner i hvor langt ulike bransjer har kommet i arbeidet med å sikre mangfold¹⁴.

Muligheter

Overgangen til et mer mangfoldig og inkluderende samfunns- og arbeidsliv fremhever flere forretningsmuligheter for elektrobransjen. Mangel på fagarbeidere, spesialister og IKT-kompetanse har spisset konkurransen om talentene. I en tid hvor økte forventninger og krav til mangfold preger rekrutteringsmarkedet har bedrifter som evner å vise til faktisk engasjement et fortrinn, og vil kunne tiltrekke seg bredere kompetanse og perspektiver.

Internasjonal forskning viser at det er en sammenheng mellom mangfold, økt lønnsomhet og innovasjon i bedriften¹⁵. Dette gjelder ikke bare økt forventninger og avkastning, men også lavere sykefravær, økt tilpasningsdyktighet og omstillingsevne¹⁶. Verdiskapningen i mangfold og inkludering ligger i å utnytte ulikheter til å komplementere og utfylle hverandre.

Risikoen

Kunnskap og kompetanse innen mangfoldsledelse er en forutsetning for å effektivt utnytte potensialet i organisasjonens mangfold. Mangfoldsledelse kjennetegnes ved at det jobbes systematisk og strategisk med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å utvikle og tiltrekke seg ansatte, samt sikre at alle ansatte blir hørt og føler tilhørighet¹⁷. Rapporter viser at lønnsomheten av mangfold avhenger av god ledelse og et godt arbeidsmiljø¹⁸. En studie fra senter for mangfoldsledelse, Seema, viser at språk, holdninger og sosiale prosesser i elektrobransjen kan være til hinder for å tiltrekke og beholde mangfoldet¹⁹. Skal overgangen fra å være en mannsdominert til mangfoldig bransje lykkes, må elektrobransjen ta et tak i kulturen og ledelsen av mangfold.

Faktorer som økt mobilitet og samarbeid på tvers av landegrensar har resultert i et større mangfold også blant kunder, leverandører og samarbeidspartnere. Som en serviceindustri må elektrobransjen nå evne å møte et større mangfold blant egne kunder. Dette krever et bredere perspektiv og økt forståelse av kundens utfordringer og muligheter. Med mangfold som et konkurransefortrinn risikerer bedrifter som ikke omstiller seg å bli hengende bakpå.

13) FNs bærekraftsmål 2015

14) Kvanvik, 2022

15) Hunt, Yee, Prince, & Dixon-Fyle, 2018

16) Mangfoldprisen, 2019

17) Kunnskapsdepartementet, 2018

18) Umblijs, Drange, & Orupabo, 2022

19) Brenna, Chkhetiani, & Ramstad, 2022

Oppsummering av muligheter og risikoer innenfor de fem megatrendene som er vurdert mest relevant for bærekraftsarbeidet.

Klimaendring og energiomstilling

Muligheter	<ul style="list-style-type: none">• Økt behov for utbygging av bærekraftige energikilder.• Økt ønske om elektrifisering og desentralisert strømproduksjon.• Større etterspørsel etter energieffektive og -optimaliserende løsninger.
Risikoer	<ul style="list-style-type: none">• Høye strømpriser medfører at arbeid med den grønne omstilling nedprioriteres.• Klimaendringene kan påvirke lønnsomheten av investeringer i kraftproduksjon.• Manglende kompetanse innenfor bærekraft og miljøbevisste løsninger.

Geopolitisk uro

Muligheter	<ul style="list-style-type: none">• Økt frigjøring av fornybar strøm som Norge og Europa trenger for å fase ut russisk gass.• Økt behov og ønske om å bruke lokale leverandører og produkter.• Mindre organisasjoner kan lettere tilpasse seg endringer.
Risikoer	<ul style="list-style-type: none">• Mangel på materiell grunnet skjøre leverandørkjeder.• Uforutsigbare og høye priser på energi og materiell.• Uforutsigbare rammebetingelser.

Ressursknapphet og sirkularitet

Muligheter	<ul style="list-style-type: none">• Levere tjenester og produkter for energieffektivisering.• Smarte lokale energiløsninger som øker utnyttelsen av strømnnett og kraftressurser.• Sirkulære forretningsmodeller basert på miljøvennlig drift, gjenbruk og reparasjon.• Hente inn lån og tilskudd til grønne prosjekter.
Risikoer	<ul style="list-style-type: none">• Uforutsigbar materiellforsyning og prisstigninger.• Kontraktsrisiko ved forsinkede og dyrere leveranser.• Knapphet på kompetanse og kvalifisert arbeidskraft.

Teknologisk skifte og sikkerhet

Muligheter	<ul style="list-style-type: none">• Økt etterspørsel etter digital infrastruktur og sensorikk i bygg og anlegg.• Behov for systemintegratorer mellom fagfelt.• Større etterspørsel etter produkter og rådgivning innen IT-sikkerhet.
Risikoer	<ul style="list-style-type: none">• Lavere etterspørsel etter tradisjonelle tjenester.• Stadig ny teknologi og produkter gjør det vanskelig å henge med på utviklingen.• Større fare for datainnbrudd og IT-angrep med flere tilkoblede enheter.

Sosialt mangfold og inkludering

Muligheter	<ul style="list-style-type: none">• Tiltrekke ny kompetanse og talenter fra større bredde av samfunnet.• Økt lønnsomhet for de som lykkes med innovasjon og nye forretningsmodeller.• Økt medarbeidertilfredshet og lavere sykefravær.
Risikoer	<ul style="list-style-type: none">• Mangel på kunnskap og kompetanse i mangfoldsledelse.• Holdninger, språk og sosiale prosesser i bransjen og egen bedrift.• Manglende oppfølging av sosial bærekraft i produktverdikjedene.

1 Politiske føringer og sentrale krav

Det regulatoriske landskapet

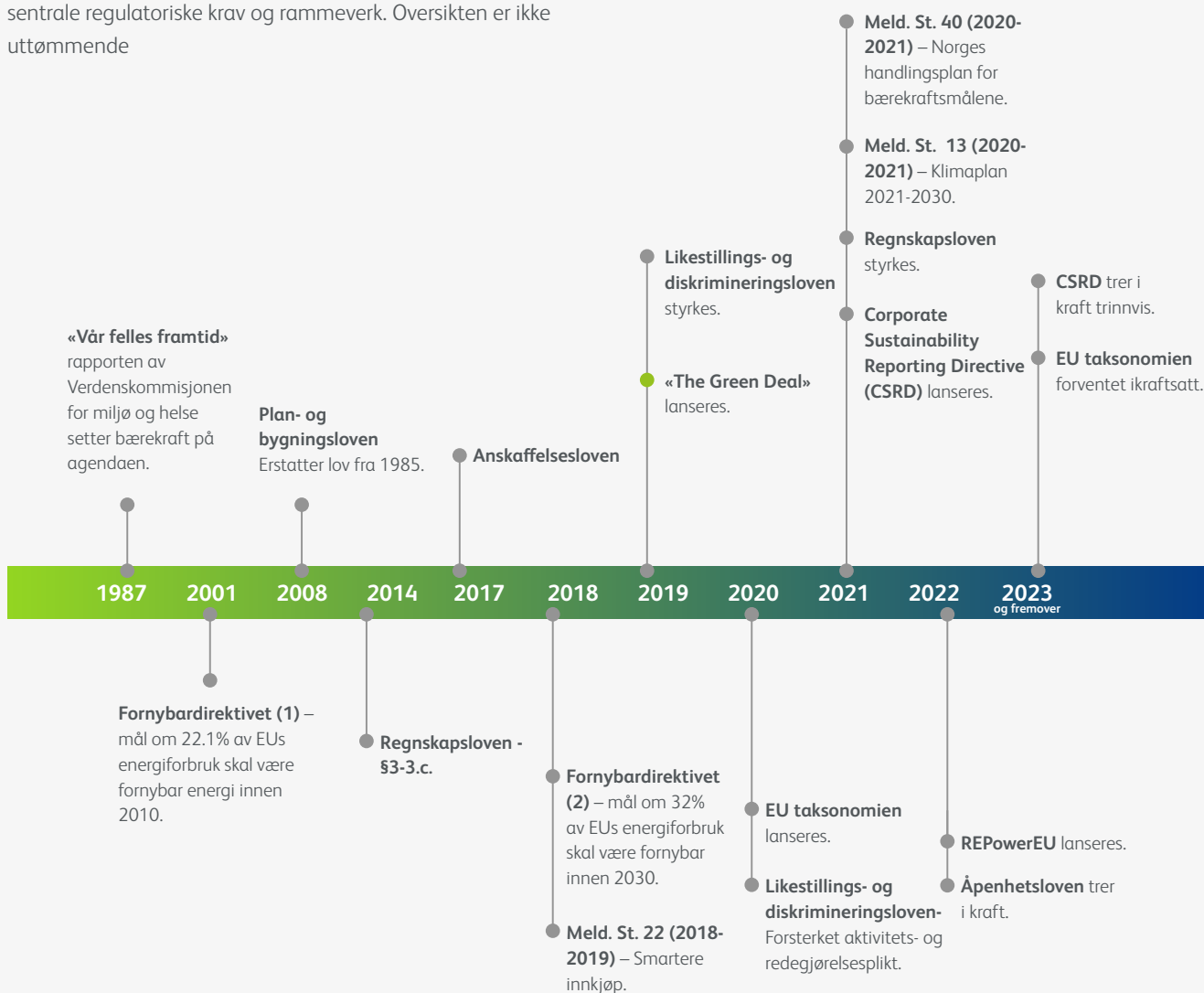
«Det grønne skiftet» har blitt et begrep for endringsbehovet verden står overfor. For å sette fart på omstillingen har både EU og Norge lansert en rekke nye lover og forskrifter som skal redusere klimagassutslipp, sikre mer bærekraftige investeringer, samt stille krav til rapportering og åpenhet.

Flere bedrifter opplever det krevende å navigere i dette landskapet. Det anbefales å gjøre en grundig vurdering av hva din bedrift vil treffes av.

Dette gjelder både lovkrav som er pliktige og krav som bedriften indirekte kan bli berørt av som leverandør til rapporteringspliktige selskaper.

I dette kapittelet er det gitt en sammenfatning av de mest relevante lovene og direktivene. Viktige rammeverk og begreper er også forklart.

Figur 2: Tidslinje som viser tidspunkt for lansering av sentrale regulatoriske krav og rammeverk. Oversikten er ikke uttømmende

The European green deal

The green deal er EUs grønne vekststrategi som ble vedtatt i desember 2019. Den legger rammene for hvordan Europa skal ha en bærekraftig økonomisk vekst og bli klimanøytralt innen 2050²⁰. Strategien omtales som det viktigste som har skjedd siden innføringen av det indre markedet i 1993. Den representerer en ny retning som ser klima-, innovasjon- og næringspolitikk som en helhet, med mål om å gjøre Europa klimanøytralt med en moderne, ressurreffektiv og konkurransedyktig økonomi innen 2050.

EUs green deal kan deles inn i tre tematiske elementer²¹:

- **Energiomstilling og elektrifisering.**
- **Industri og sirkulærøkonomi.**
- **Biologisk mangfold og matproduksjon.**

EUs satsing på det grønne og digitale vil få store konsekvenser for norsk næringsliv. Omstilling av økonomien er et hovedvirkemiddel, og EU vil rulle ut lovverk og reguleringer som gjør det lønnsomt å investere i selskaper og produkter som har lavt miljøutslipp og fotavtrykk.

ESG og trippel bunnlinje

ESG er en engelsk forkortelse og står for Environmental, Social and Governance. På norsk oversettes det til miljø-, sosiale- og forretningsetiske forhold. Begrepet ESG har i størst grad vært brukt i finansverden og i sammenheng med bærekraftsrapportering. ESG viser til virksomheters evne til å håndtere risiko knyttet til endringer i natur og klima, samt i sammenheng med omstillingen til et lavutslippsamfunn. Det finnes en rekke selskaper som vurderer og sammenlikner virksomheters eksponering og sikring av virksomheters verdier, f.eks. Sustainabilitys, MSCI.

Den triple bunnlinje er et rammeverk som benyttes for å måle virksomheters ytelse. Det ble introdusert av John Elkington i 1997 og omfatter en tilnærming og kriterier for å måle den økonomiske, sosiale og miljømessige verdiskapningen. Trippel bunnlinje handler om å forene økonomiske resultater med sosiale og miljømessige resultater. Modellen omtales også som «de tre P'ene» med People, Profit og Planet som hovedelement.

EU taksonomien

EU taksonomien er et klassifiseringssystem som har som formål å etablere en felles forståelse for hvilke aktiviteter og investeringer som kan regnes som bærekraftige. De nye bestemmelsene ble lansert av EU-kommisjonen i 2020, men den formelle prosessen i Norge ligger etter EU. Kravene vil tre i kraft når offentliggjøringforordningen og -forordningen er innlemmet i loven om bærekraftig finans.

Utover bank og finans, vil taksonomien i utgangspunktet gjelde for selskaper som er børsnoterte, og har over 500 ansatte eller 20 millioner euro i omsetning. Mindre bedrifter som leverer varer og tjenester til bedrifter som har rapporteringsplikt må imidlertid regne med å måtte kunne oppgi nødvendige bakgrunnstall. Frivilling rapportering bør også vurderes. Dette kan særlig være aktuelt for de som har rapporteringspliktige eiere, ønsker å komme i posisjon til å få gunstige «grønne lån» fra banker, eller vil posisjonere seg ovenfor investorer²².

Taksonomien innføres i flere omganger. Per 1. januar 2022 gjelder rapporteringsplikten for aktiviteter som bidrar til de vedtatte miljømålene om begrensnig av klimaendringer og klimatilpasning. For de resterende er det planlagt ikrafttredelse i 2023, men det er noe usikkerhet rundt dette.

For elektrobransjen vil det være relevant å sette seg inn i kravene som stilles til bygg og eiendom, energiproduksjon og lagring av energi. Flere av kravene er relatert til energibehov i nybygg, resirkulering av materiell, og vannbesparende og energieffektive installasjoner²³.

Åpenhetsloven

Åpenhetsloven trådte i kraft 1. juli 2022. Den skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, og sikre allmennheten tilgang til informasjon. Rapporteringsplikt etter loven gjelder i utgangspunktet for større virksomheter som er hjemmørende i Norge og tilbyr varer og tjenester i eller utenfor Norge, og som er skattepliktig til Norge etter norsk intern lovgivning²⁴. Det er viktig å merke seg at bedrifter som er en del av leverandørkjeden til større bedrifter vil kunne bli indirekte berørt som en del av aktsomhetsvurderingen. Dette betyr at bedrifter som i utgangspunktet ikke er omfattet av åpenhetsloven, indirekte kan bli berørt og må være forberedt på å gjennomføre aktsomhetsvurderinger.

Det er i hovedsak tre plikter for virksomheter som omfattes av loven:

- Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger.
- Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger.
- Plikt til å gi informasjon på forespørsel.

En aktsomhetsvurdering er en dynamisk prosess hvor virksomheten jobber kontinuerlig med aktsomhetstemaet både på strategisk nivå, og med utførelse av nødvendig tiltak. Hvordan prosessen gjennomføres må tilpasses den enkelte bedrift.

20) EØS-notatbasen, 2020
21) Energi og klima, 2020
22) Grønn byggallianse, 2022

23) Grønn byggallianse, 2016
24) Åpenhetsloven, 2022, §2 Lovens virkeområde

Hovedstegene i en aktsomhetsvurdering:

1. Forankre ansvarlighet i virksomhetens retningslinjer.
2. Kartlegge og analysere negativ påvirkning fra egen virksomhet, leverandørkjede og forretningsforbindelse.
3. Iverksette tiltak for å stanse, forbygge eller begrense.
4. Følge opp gjennomføring og resultater.
5. Kommunisere effekt av tiltak til berørte interessenter.
6. Sørge for eller samarbeide om gjenoppretting og erstatning der skade har skjedd.

Redegjøringsplikten innebærer at virksomhetene må offentliggjøre utførte aktsomhetsvurderinger. Det er viktig å merke seg at virksomheter som pålegges redegjøringsplikt må ha dette klart til 30. juni 2023. Det haster dermed å komme i gang for de som ikke har startet.

Plikt til å gi informasjon på forespørsel innebærer at enhver har rett på informasjon om hvordan negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige forhold blir håndtert.

Regnskapsloven

Regnskapsloven stiller allerede krav til at børsnoterte selskaper må rapportere på bærekraft. De store selskapene plikter å redegjøre for arbeidsmiljø, likestilling og samfunnsansvar, og de fleste setter også konkrete mål knyttet til bærekraft. En styrking av loven trådte i kraft 1. juli 2021 for å sikre overholdelse av EUs Non-Financial Reporting Directive (NFRD).

Selv om det ikke er lovpålagt for mindre bedrifter å rapportere, kan det være en fordel å komme i gang med dette som en forberedelse til fremtidig rapporteringsplikt. Ved å rapportere vil bedriften også synliggjøre fremtidsutsikter fra et bærekraftsperspektiv og øke attraktivitet i forhold til lån, tilskudd og investeringer.

Aktivitets- og redegjøringsplikten

Aktivitets- og redegjøringsplikten (ARP) stiller krav om hvordan bedrifter skal jobbe for økt likestilling og hindre diskriminering på arbeidsplassen. 1. januar 2020 ble likestillings- og diskrimineringsloven ytterligere styrket. Loven stiller ikke detaljerte krav til hvordan arbeidet skal gjennomføres, men det skal være aktivt, målrettet og planmessig. Hvilke plikter som gjelder for den enkelte bedrift er avhengig av hvor mange ansatte det er i virksomheten. Arbeidet skal minimum omfatte områdene rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse

og utviklingsmuligheter, tilrettelegging og muligheter for å kombinere arbeid og familieliv. Det skal også jobbes for å hindre trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold.

Lov og forskrift om offentlige anskaffelser

Ny lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven) trådte i kraft 1. januar 2017. Den nye loven stiller strengere krav til ivaretagelsen av samfunnshensyn som klima og miljø i offentlige anskaffelser. Krav om at oppdragsgivere ved gjennomføringen av offentlige anskaffelser skal overholde grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarehet og forholdsmessighet videreføres.

Loven stiller også krav til anskaffelsespraksis og rutiner. Offentlige oppdragsgivere «kan stille egnede krav og kriterier knyttet til ulike trinn i anskaffelsesprosessene», slik at offentlige kontrakter gjennomføres på en måte som fremmer hensyn til miljø, innovasjon, arbeidsforhold og sosiale forhold²⁵.

Anskaffelsesloven åpner for å stille krav til

- ytelsen i en kravspesifikasjon
- leverandørene gjennom kvalifikasjonskrav
- tildelingskriterier til varen eller tjenesten som skal kjøpes som innbyrdes kan vektes
- kontrakten som kan følges opp i hele kontraktsperioden

Kravene må være relevante og tilknyttet leveransen. Det er tilbyder som må tilfredstille krav og dokumentasjon som anskaffelsesdokumentene krever.

Der miljø brukes som tildelingskriterium, følger det av anskaffelsesforskriften § 7-9 at tildelingskriteriet som hovedregel bør vektes minimum 30 prosent²⁶. Det fremgår av budsjettforslaget 2023, at regjeringen vil sende på høring et forslag om at klima- og miljøhensyn må vektes med minimum 30 prosent i offentlige anskaffelser, og høyere der det er relevant²⁷.

25) Anskaffelsesloven (2005), § 5

26) Anskaffelsesloven (2005), § 7-9

27) Nærings- og fiskeridepartementet, 2022

Det offentlige som kravstiller

Det er utvilsomt at bærekraft fremover vil være i fokus for innkjøpere i offentlige virksomheter. Offentlige anskaffelser omfatter alene kjøp av varer og tjenester for omtrent 620 milliarder kroner hvert år og vil i større grad benyttes som verktøy for endring. Grønne offentlige anskaffelser er et sentralt virkemiddel for å nå Norges klimamål. I Nærings- og fiskeridepartementets forslag til statsbudsjettet 2023 presenterer regjeringen et ønske om å benytte statens innkjøpsmakt for å skape økt etterspørsel etter klima- og miljøvennlige løsninger. Dette skal kunne medvirke til å styrke markedene for bærekraftige produkter og tjenester, fremme sirkulærøkonomi og grønn innovasjon²⁸.

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har utarbeidet Kriterieviseren, et digitalt verktøy som skal hjelpe innkjøpere med å stille krav og kriterier til miljø og samfunnsansvar i anskaffelsesprosessen²⁹. Den inneholder informasjon om klima- og miljøbelastningen på forskjellige områder, forslag til formuleringer av krav og kriterier for miljø og sosialt ansvar, og informasjon om hvordan disse kravene skal dokumenteres. Kriterieviseren er tilgjengelig for alle og kan gi bedrifter både på innkjøps- og leverandørsiden innsikt i krav og kriterier som stilles. Sparretelefonen for bærekraftige anskaffelser er også et tilbud fra DFØ hvor virksomheter kan drøfte sine spørsmål rundt bærekraftige anskaffelser³⁰.

Regjeringen arbeider med å innføre en Norgesmodell med nasjonale seriøsitetstiltak for alle offentlige anskaffelser. Norgesmodellen vil ta i bruk et bredt spekter av virkemidler, som regelverksendringer, økt veiledning og utvikling av digitale hjelpemidler³¹. Det er foreløpig uklart om dette kommer i form av en rekke lov- og forskriftsendringer eller om det vil bli foreslått et sett med kontraktsbestemmelser som er ikke-bindende juridisk, eventuelt en kombinasjon av disse.

Hovedprioriteringene for neste år er å endre anskaffelsesregelverket og vurdere andre tiltak som fremmer klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

Bransjerelevante regulatoriske krav verdt å merke seg

Plan- og Bygningsloven (2008) gir departementet anledning til å kreve CE-merking av bygningsprodukter gjennom forskrifter. Det fremgår av lovens §29-7 at «Departementet kan gi forskrifter om tekniske spesifikasjoner og om godkjennings- og kontrollsystemer som skal legges til grunn for dokumentasjon og tilsyn, herunder kan departementet fastsette krav til og om merking av produkter til byggverk (CE-merket produkt)»³².

Regjeringen har vedtatt at fra 1. juli 2022 skal føres endringer i **saksforskriften (SAK)** og **teknisk forskrift (TEK)**. Endringene vil blant annet omfatte miljørapportering, ombrukskartlegging og klimagassregnskap. Endringene vil innføres med en overgangsperiode på et år, hvor enten SAK og TEK gjeldene fra eller etter endringen kan følges³³. Endringene i sin helhet finnes på regjeringens sider³⁴.

Det kommer videre endring i **byggevereforskriftene**. For å gjøre det lettere å omsette brukte byggevarer blir det unntak knyttet til dokumentasjon til enkelte byggevarer som tas ut av ett byggverk og benyttes i et annet.

Økodesigndirektivet og **energimerkeforordningen** er to virkemidler utarbeidet av EU med formål å redusere miljøbelastningen fra energirelaterte produkter. Økodesigndirektivet setter et minstekrav til produkters energieffektivitet ved å legge føringer allerede i produktutviklingen. Energimerkeforordningen krever at produkter merkes med hvor energieffektive de er. Sammen skal virkemidlene hjelpe forbrukerne om å ta opplyste og bærekraftige valg³⁵.

RoHS-direktivet begrenser bruken av skadelige stoffer i elektrisk og elektronisk utstyr. Direktivet har til formål å begrense skadeomfanget på mennesker og miljø gjennom å avgrense bruken av 10 ulike stoffer. Det omfatter blant annet bly, kvikksølv og krom³⁶.

28) Nærings- og fiskeridepartementet, 2022

29) Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), 2021

30) Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), 2022

31) Departementene, 2022

32) Plan- og bygningsloven, 2008

33) Kommunal- og distriktsdepartementet, 2022

34) Regjeringen, 2022

35) EØS-notat, 2021

36) European Commission, 2022

5 Interessent- og vesentlighetsanalyse

Vesentlighet

En interessent- og vesentlighetsanalyse har som formål å kartlegge hva som viktig for en bedrift og dens interessenter. I denne sammenheng er den utført for å kartlegge hvilke av FNs 17 bærekraftsmål som er mest relevante for Nelfos medlemmer. Ved vurdering av vesentlighet er det viktig å ta utgangspunkt i bransjekontekst og egne forutsetninger.

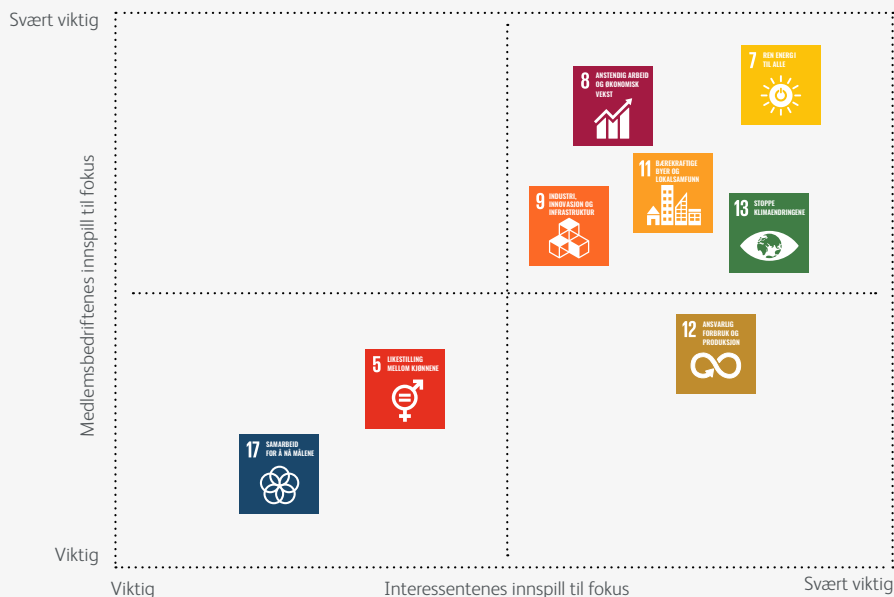
Analysen ble gjort ved å søke innspill fra viktige interessentgrupper. I dette arbeidet ble det hentet inn synspunkter fra offentlige og private kunder, leverandører, miljøvernorganisasjoner, Elektroforeningen, medlemsbedrifter og nøkkelpersoner i Nelfo. Investor perspektivet og forventninger fra finansieringskilder er tatt inn basert på generelle forventninger til markedet. Data ble samlet inn gjennom målrettede intervjuer, spørreundersøkelse og workshops.

I matrisen under er bærekraftsmålene som er vurdert mest vesentlige fremstilt. Den horisontale akse viser interessentenes vurdering av viktighet, og den vertikale akse viser medlemsbedriftenes vurdering. Desto lenger opp i høyre hjørne

et mål er satt, desto viktigere er det vurdert. Medlemsbedriftenes og interessentenes vurdering av hvilke mål som er viktigst for bransjen å prioritere er i stor grad lik. Det er enighet om at elektrobransjen må bidra til økt tilgang på ren energi, her uttrykt med innsats relatert til utviklingsmål nr 7. Videre må bransjen intensivere innsatsen og skape målbare resultater knyttet til reduksjon av forbruk og utslipp, uttrykt ved utviklingsmål 13. Innsatsen knyttet til elektrifisering og energieffektivisering gjennom blant annet infrastruktur, bygg og anlegg er også høyt prioritert av begge grupper, og kommer til uttrykk gjennom målene 9 og 11. Arbeid med anstendig arbeid, kampen mot arbeidskriminalitet og innsats for bærekraftig vekst er også et høyt prioritert område, her uttrykt i utviklingsmål 8.

Det er mindre overenstemmelse knyttet til innsats for ansvarlig forbruk og produksjon, uttrykt i utviklingsmål 12. Interessentene anser dette som svært viktig og Nelfos medlemsbedrifter anser dette som viktig. Begge gruppene anser utviklingsmål 5, om økt mangfold og økt andel av kvinner som viktig, men ikke høyest prioritert. Videre er en gjennomgående respons at samarbeid kan understøtte arbeidet, dette er fremstilt som innsats mot utviklingsmål nr 17.

Figur 3: Interessenters og medlemsbedrifters prioritering av vesentlighet

Kontekst

Medlemsbedriftene som deltok i kartleggingen har gitt innspill til hvilke bærekraftsmål de opplever at de har størst påvirkning på og bør rette sitt fokus mot på kort sikt gjennom en spørreundersøkelse. Spørreundersøkelsen ble sendt ut til alle medlemmene, samlet har 189 svart. For å kartlegge interessentenes forventninger til bransjen ble det utført målrettede intervjuer. En oversikt over interessentene er oppgitt i metodekapittelet.

Prioriterte bærekraftsmål

Elektrobransjen har gode forutsetninger til å bidra aktivt til mer bærekraftig samfunnsutvikling. I tabellen under er det gitt en kort beskrivelse av hva det enkelte mål omfatter, og en oversikt over de viktigste innsatsområdene som bransjen kan bidra med. Innspill til innsatsområder er hentet fra interessentdialogen, og da særskilt kunde og leverandørperspektivet.

For Nelfos medlemmer og elektrobransjen er følgende åtte bærekraftsmål utpekt som mest vesentlig.

Bærekraftsmål

Hva målet omfatter

Innsatsområder som elektrobransjen kan bidra med

«Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle»

- omstilling fra fossile til fornybare energikilder
- økt produksjonskapasitet fra desentraliserte energikilder

«Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige»

- reduksjon i strømforbruk gjennom energieffektiverende tiltak i bygg og anlegg
- jevnere belastning og bedre kapasitetsutnyttelse av overføringsnettet

«Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem»

- overordnet innsatsområde som alle bærekraftstiltak og målinger må ses opp mot

«Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon»

- økt automatisering og energieffektivisering av bygg og prosesser i industrien
- økt el-sikkerhet og bedre utnyttelse av kapasitet i infrastruktur

«Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre»

- redusert utslipp av CO2 fra daglig aktivitet
- lavere uttak av naturressurser og forbruk i produksjon og installasjon

«Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle»

- anstendig arbeid og arbeidstakerrettigheter i egen bedrift og ellers i verdikjeden
- bekjempelse av arbeidslivskriminalitet, hindring av urettferdig konkurranse og sosial dumping

«Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet»

- bedre likestilling, mangfold og inkludering i egen organisasjon
- bedre mangfold i rekruttering og relevante utdannelser

«Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling»

- økt gjennomslag i næringspolitikk og påvirkning i utarbeidelse av reguleringer
- utarbeidelse av nye samarbeidsmodeller og kundeleveranser, som samvirkemodeller fremfor total entrepriser

Medlemsbedriftenes vurdering av eget utgangspunkt

Arbeid med bærekraft er en modningsprosess hvor noen av bedriftene har kommet lengre enn andre. For å få en overordnet forståelse av hvordan bedriftene arbeider med temaet, ble det utført en modenhetsscoreundersøkelse blant Nelfos medlemsbedrifter.

Spørreundersøkelsen tok utgangspunkt i BearingsPoints modenhetsscoremetode som måler utgangspunkt for bærekraftsarbeidet innen 7 ulike dimensjoner³⁸. Undersøkelsen fanger opp grunnleggende forutsetninger som strategi, etterlevelse av regelverk, samt innsatsområder knyttet til verdikjeden, bruk av data og teknologi og mennesker og kultur. Når en bedrift er godt kjent med eget ståsted innenfor de ulike dimensjonene, er det enklere å sette konkrete mål med riktig ambisjonsnivå.

Generelle funn

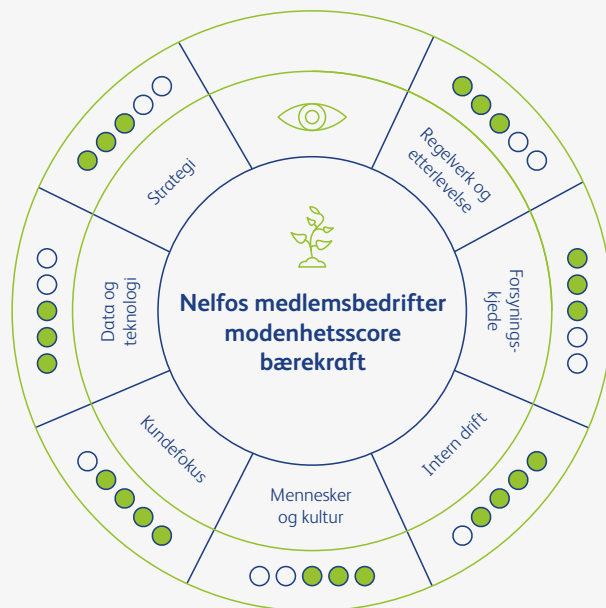
Den overordnede kartleggingen viste at medlemsbedriftene har et godt utgangspunkt for det videre bærekraftsarbeidet, samtidig var det noen klare forbedringsområder som bør adresseres.

Bærekraftsfokus i intern drift oppnår høyest score, og 67 prosent av respondentene oppgir at de i stor eller svært stor grad hensyntar dette ved for eksempel miljøvennlig kildesortering, bruk av elbiler og miljøvennlige kontorlokaler. Området regelverk og etterlevelse oppnår lavest resultat, hvor kun 23 prosent oppgir at de har god oversikt over hvilke krav og føringer som gjelder.

Dimensjonen strategi er todelt, hvor bedriftens målsetting og strategisk planlegging måles, samt omfang av bærekraftige tjenester og produkter som tilbys. Kun 25 prosent av respondentene oppga at de i stor eller svært stor grad har satt seg mål for arbeidet med bærekraft, mens hele 53 prosent svarte at de i stor eller svært stor grad tilbyr bærekraftige tjenester. Dette kan være et tegn på at markedet driver bærekraftsarbeidet fremover mer enn bedriftene selv aktivt setter som mål.

Ved å sammenstille modenhetsscore innenfor dimensjonene kundefokus og forsyningskjede, kan det også ses en tendens til at markedet er en større pådriver for bærekraft enn bransjen er selv. Hele 67 prosent opplyser at de i stor eller svært stor grad tilpasser seg etter kundens forventninger til bærekraft, for eksempel ved å tilby etterspurte miljø- og energigivnlige løsninger. Mens kun 34 prosent svarer at de hensyntar bærekraft i leverandørdialogen ved for eksempel å stille krav til produkter og hvordan de produseres. Undersøkelsen viser at elektrobransjen kan ta en mer offensiv rolle i bærekraftsarbeidet, både på tilbydersiden og som en kravstiller til leverandørene. Usikkerhet rundt det regulatoriske er fremtredende og kan representere en stor risiko dersom det ikke adresseres.

Figur 4: Resultater medlemsundersøkelse med modenhetsscore

Kontekst

Undersøkelsen var anonym, men responsene ble knyttet til størrelse på bedriftene (antall ansatte) og geografisk tilhørighet. Til sammen har 189 bedrifter svart på undersøkelsen, som bestod av 14 spørsmål hvor respondentene ble bedt om å angi modenhet ved bruk av en 5 punktskala, hvor nivå 1 er lavest. Følgende skala ble benyttet (1) svært liten grad, (2) i liten grad, (3) i noen grad, (4) i stor grad, og (5) i svært stor grad.

38) BearingPoint Sustainability 360 maturity assessment

Modenhet og størrelse på bedriftene

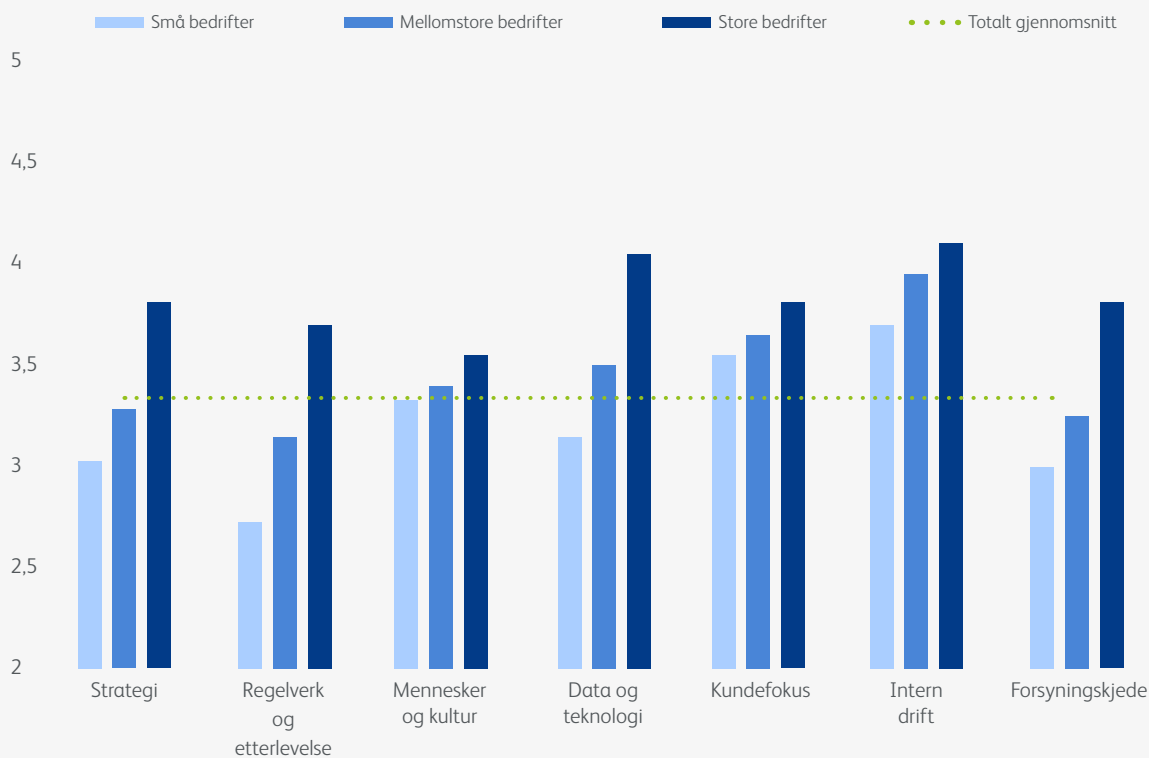
Undersøkelsen viser at større bedrifter scorer høyere på modenhet enn små og mellomstore bedrifter. Dette henger naturlig sammen med at det stilles flere krav til større bedrifter, for eksempel knyttet til dokumentasjon og rapportering. Større bedrifter vil også ha flere dedikerte ressurser som kan jobbe med bærekraftsarbeid.

Det er spesielt innen de strategiske og regulatoriske områdene samt i bruk av teknologi og påvirkning i verdikjeden at forskjellen er størst. Her er det også verdt å merke seg at majoriteten av bedriftene som deltok i undersøkelsene faller under kategorien som små (56 %). De mellomstore bedriftene utgjør omtrent en tredjedel (38 %), mens av de store er det svært få representert i undersøkelsen (6 %). Store bedrifter i denne sammenhengen er bedrifter med flere enn 100 ansatte, mellomstore har 20-99 ansatte og de små har under 20.

Ulikhetene i modenhet er særlig mindre i dimensjonene mennesker og kultur, og kundefokus. Disse områdene ligger også nærmere den interne driften som har den høyeste modenhetscoren av dimensjonene. Bedriftene som har deltatt i undersøkelsen viser dermed til et høyere fokus på det som skjer i bedriften fremfor hva som skjer utenfor.

Gitt konteksten for undersøkelsen, og en antakelse om at resultatene trolig er noe bedre enn hva som er tilfellet for hele bransjen, viser den likevel til et godt grunnlag å jobbe videre på. Arbeidet med det interne er et naturlig sted å starte for å skape struktur og kontroll på egen drift, før en videre kan dra fokuset ut mot verdikjeden og interessenter som kan bli viktige kanaler for samarbeid og en felles utvikling.

Figur 5: Modenhet etter størrelse på bedrift per dimensjon. Modenhet ble vurdert på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er best.

6 Anbefalinger

Fokusområder for bærekraftsarbeidet

Som et resultat av arbeidet som ligger til grunn for denne rapporten, er det identifisert fire fokusområder som vil kunne samle og ta bærekraftsarbeidet videre for elektrobransjen.

For å samle bransjen rundt det viktige arbeidet er det nødvendig å skape en felles forståelse og engasjement rundt «hvorfor». Kunnskap om alvoret i situasjonen vi står i, hva som er de bakenforliggende årsakene og hva den enkelte bedrift kan gjøre for å bidra utgjør en felles grunnmur som vil skape både engasjement og kompetanse til å ta tak i det videre arbeidet. Fokusområdene «energiomstilling og elektrifisering» og

«sirkularitet og gjenbruk» gjenspeiler de innsatsområdene som både interessenter og medlemsbedriftene mener at bransjen har størst innvirkning. Det anbefales derfor at bransjen samler sin innsats rundt disse områdene og iverksetter målrettede tiltak både i egen drift og i verdikjeden. Samarbeid kan skje på flere nivåer, i denne sammenheng menes samarbeid som løfter bærekraftsarbeidet mer enn elektrobransjen vil klare alene. Som bransje er man en del av en større verdikjede, og i byggeprosjekter en av flere aktører og fagdisipliner. Det er av flere påpekt at det er et stort uforløst potensial i å jobbe bedre og smartere sammen. Dette gjelder både i fastsetting av mål og ambisjoner for bransjen og næringen, og mer praktisk relatert til økt tverrfaglig samarbeid i konsept- og planleggingsfase av prosjekter.

Fire fokusområder for bærekraftsarbeidet i elektrobransjen

Kompetanse og kultur

Bygge kompetanse og kultur som skaper miljøengasjement, attraktivitet og driver frem bærekraftige valg i egen organisasjon, leverandørkjeden og hos kunder

Energiomstilling og elektrifisering

Være en offensiv tilbyder av tjenester og produkter som bidrar til omstillingen mot et fornybart samfunn

Sirkularitet og gjenbruk

Sikre ansvarlig drift i egen organisasjon, gjøre bærekraftige produktvalg i tidlig prosjektplanlegging, og skape nye forretningsmodeller for økt utnyttelse og gjenbruk av materiell

Samarbeid

Invitere til samarbeid og aktivt bidra til å gjennomføre tiltak som løfter bærekraftsagenden mer enn elektrobransjen vil kunne gjøre alene

Tiltak og måleindikatorer

Tiltak må være relevante for, og tilpasses den enkelte bedrift. Modenhet i bærekraftsarbeidet og kapasitet til å gjennomføre tiltak er viktige faktorer som bør hensyntas både ved utvalg av innsatsområder og ambisjonsnivå. De anbefalte tiltakene er knyttet til modenhetsnivå.

Anbefalte tiltak er i hovedsak rettet mot bedrifter som er i startgroppen med bærekraftsarbeidet og viderekomne.

- I startgroppen:** Bedrifter som befinner seg på modenhetsnivå 1-2, og som trenger å komme i gang og få struktur på arbeidet og kontroll på krav og forventninger som må etterleves.
- Viderekomne:** Bedrifter som befinner seg på modenhetsnivå 3-4, som har struktur, strategi og plan på plass og vil utnytte mulighetsrom og utforske nye løsninger og forretningsmodeller.
- Bærekraftsledere:** bedrifter som befinner seg på modenhetsnivå 5, og som vil være en pådriver for nyteknisk og først ute med å realisere nye forretningsmodeller og metoder.

Kompetanse og kultur

Bygge kompetanse og kultur som skaper miljøengasjement, attraktivitet og driver frem bærekraftige valg i egen organisasjon, leverandørkjeden og hos kunder.

TILTAK

NIVÅ - I startgropen

- Sette av dedikert tid og ressurser til å øke ansattes bevissthet og engasjement rundt klimautfordringene og forståelsen rundt «hvorfor» bærekraftsarbeid haster og er så viktig.
- Vurdere bedriftens modenhet innen bærekraftsarbeidet og aktivt ta grep for å forbedre de områdene som scorer lavest.
- Bygge opp en kultur for samfunnsansvar og miljøbevissthet ved for eksempel aktiv deltakelse i lokale miljøinitiativer.
- Målrettet sikre at ansatte har innsikt i bruk og styring av miljøvennlige produkter slik at de kan rådgi kunder og brukere for å sikre optimal utnyttelse av funksjonaliteten.
- Vurdere hvor attraktiv din bedrift er for kvinner og minoritetsgrupper, og utføre identifiserte forbedringspunkter.
- Vurdere om bedriftens verdier i tilstrekkelig grad er gjenspeiler mangfold og miljøfokus.
- Forsikre seg om at arbeidstakerrettigheter er oppfylt og at HMS-rutiner følges.

NIVÅ - Viderekomne

- Vurdere hvilke positive effekter økt mangfold og kvinneandel vil ha for din bedrift, og målrettet bruke denne innsikten i rekruttering og medarbeideroppfølging.
- Vurdere hvilke kompetansekrav som settes og muligheter til å omdefinere disse for å åpne for et bredere rekrutteringsgrunnlag.
- Få innsikt i hvordan bedriften oppleves og fremstår utad med hensyn til miljøfokus og mangfold.
- Kontinuerlig måle modenhet innen bærekraftsarbeidet og vurdere effekten av tiltak som iverksettes.
- Sikre at bedriftens fremstilling og markedsføring med hensyn til bærekraft gjenspeiles riktig og tilstrekkelig.
- Etablere mangfoldstrategi og plan for å nå målene.
- Utføre aktsomhetsvurderinger.

FORSLAG TIL MÅLEINDIKATORER

- tid brukt til å bygge rådgivningskompetanse i bruk av energivennlige produkter (antall timer)
- andel ansatte som har fått grunnleggende kompetanse og opplæring i regulatoriske krav innen miljø og bærekraft (prosent)
- andel ansatte som har fått opplæring og grunnleggende forståelse for den vitenskapelige årsaks- og effekt sammenhengen som ligger til grunn for klimaendringen (prosent)
- uønskede hendelser relatert til diskriminering og trakassering (antall)
- andel kvinner i bedriften (prosent)
- andel kvinner i lederposisjoner (prosent)
- andel midlertidig ansatte (prosent)
- andel deltidsansatte (prosent)
- turnovergrad (prosent)
- andel ansatte som vil anbefale bedriften til andre (prosent)
- utførte aktsomhetsvurderinger (må ses i sammenheng med behov/krav) (antall)
- kundescore på opplevd bærekraftsfokus i tjenester og produkter (score)
- modenhetsscore knyttet til mennesker og kultur (score)

Energiomstilling og elektrifisering

Være en offensiv tilbyder av tjenester og produkter som bidrar til omstillingen mot et fornybart samfunn.

TILTAK

NIVÅ - I startgruppen

- Kartlegge energiforbruket i egen bedrift og gjennomføre reduserende tiltak i områdene med høyest utslipp. Ved behov sette opp en handlingsplan med tiltak prioritert etter hva som størst effekt på energiforbruk og utslipp.

NIVÅ - Viderekomne

- Tilby leveranser av tjenester og produkter til markedet for lokal strømproduksjon. Herunder, å kunne gi råd om og installere solenergi samt tilstøtende lagringsteknologi og infrastruktur.
- Støtte og levere tjenester til elektrifisering og automatisering av industri. Elektrobransjen kan bekle en sentral rolle som installatør og rådgiver i elektrifiseringen av en relativt fossilintensiv sektor.
- Leverer infrastruktur for elektrifisering av transportsektoren. Et marked med vedvarende vekst i både geografisk utbredelse og tjenestetilbud som eksempelvis trådløs lading.
- Leverer energieffektivisering og energismarte produkter til bygg- og anleggsbransjen. Spesielt er det potensial for mer avansert SD-styring og andre smarte energistyringsverktøy, men også tradisjonelle energieffektive løsninger som varmepumper.
- Tilby smarte løsninger for strømstyring som optimaliserer og jevner ut belastningen på kraftnettet og bidrar til forbedret el-sikkerhet.
- Bygge ut digital infrastruktur.

NIVÅ - Bærekraftsleder

- Opparbeide kunnskap og referansebase til å være en energirådgiver for kunden. Kunder etterspør en offensiv elektrobransje som proaktiv rådgiver og foreslår nye teknologiske og energieffektive løsningen.

FORSLAG TIL MÅLEINDIKATORER

- energibruk i egen bedrift (kWh)
- energiintensitet i eget bedriftslokale (kWh/m²)
- klimagassutslipp i egen bedrift (tonn Co₂e)
- totalt investert beløp i klimarelatert utstyr, teknologi og fasiliteter (kroner)
- oppdrag levert innen energieffektivisering og/eller energioptimalisering (antall)
- omsetning relatert til smartere strømstyring og energioptimaliseringstjenester (kroner)
- ladestasjoner installert (antall)
- installasjoner som førte til økt kWh-kapasitet (antall)
- miljøfokusede tjenester i tjenesteporteføljen (antall)
- rådgivningsoppdrag innen energiomstilling og elektrifisering (antall)

Sirkularitet og gjenbruk

Sikre ansvarlig drift i egen organisasjon, gjøre bærekraftige produktvalg i tidlig prosjektplanlegging, og skape nye forretningsmodeller for økt utnyttelse og gjenbruk av materiell.

TILTAK

NIVÅ - I startgruppen

- Kartlegge avfallshåndtering i egen bedrift og identifiser hva som kan gjenbrukes, repareres eller resirkuleres.
- Utarbeide en strategi for håndtering av avfall med konkrete mål om reduksjon i avfall og økt ressursgjenvinning.
- Lage en rutine for hvordan kvalitet og robusthet på produkter som anskaffes vektlegges og vurderes.

NIVÅ - Viderekomne

- Ha større kjennskap til klimaavtrykket og hvor resirkulerbare produkter er, stille krav til EPD eller tilsvarende dokumentasjon på produkter og aktivt formidle produktenes miljøprofil til kunder.
- Kartlegge bedriftens verdikjede og vurdere hvordan bedriften best kan bidra til lavere ressursbruk.

NIVÅ - Bærekraftsleder

- Vurdere å utelukke salg av produkter på grunn av klimaavtrykk.
- Vurdere muligheten for lokale fremfor globale partnere i verdikjeden, for å sikre bedriftens tilpasningsdyktighet i markedet og minimere utslipp fra transport.
- Tilby leasing eller andre sirkulære tjenestemodeller og gjenbruk av produkter fremfor tradisjonelt produktsalg.

FORSLAG TIL MÅLEINDIKATORER

- andel produkter med robust eco-design (prosent)
- andel av lavutslipp produkter i produktporteføljen (prosent)
- andel av innkjøpte produkter og materiale som kan gjenvinnes (prosent)
- omsetning på produkter som er lavutslipp produkter vs. Totalomsetning (prosent)
- omsetning av produkter med LCA (Life Cycle Assessment) vs. Totalomsetning (prosent)
- omsetning av produkter med miljødeklarasjoner - EPDer (Environmental Product Declaration) vs. Totalomsetning (prosent)
- transport per enhet som bestilles (km/enhet)
- totalt årlig avfall (vektenhet)
- andel av ulike type avfall (farlig vs ordinært avfall, konstruksjon o.l) (prosent)
- andel avfall som resirkuleres/gjenvinnes (prosent)

Samarbeid

Invitere til samarbeid og aktivt bidra til å gjennomføre tiltak som løfter bærekraftsagenden mer enn elektrobransjen vil kunne gjøre alene.

TILTAK

NIVÅ - I startgropen

- Samarbeide med leverandører og produsenter for å sikre at arbeidstakerrettigheter og anstendige arbeidsvilkår ivaretas i hele verdikjeden.

NIVÅ - Viderekomne

- Styrke elektrobransjens samarbeid med andre bransjeorganisasjoner med mål om å øke kvinneandel og mangfold i utdanningsløpet.
- Være en pådriver for bransjesamarbeid på tvers av markedet for å skape helhetlige bærekraftsstrategier og forpliktende utslippsmål for elektrobransjen.
- Styrke eget bærekraftsarbeid gjennom erfaringsutveksling og samarbeid med konkurrenter og bransjeforeninger.

NIVÅ - Bærekraftsleder

- Inngå samarbeid med leverandør og konkurrenter for å tilrettelegge og koordinere ressursgjenvinning på en effektiv og lønnsom måte. Det kan innebære organisering av retur og gjenvinning med øvrige i verdikjeden.
- Inngå samarbeid med leverandør og konkurrenter for å opprette forretningsmodeller og plattformer for omsetning og ombruk av tidligere brukt materiell.
- Arbeide frem produkter og løsninger designet for gjenbruk og enklere resirkulering i samarbeid med grossist og produsenter.
- Oppsøke eller ta initiativ til grønne næringsklynger.

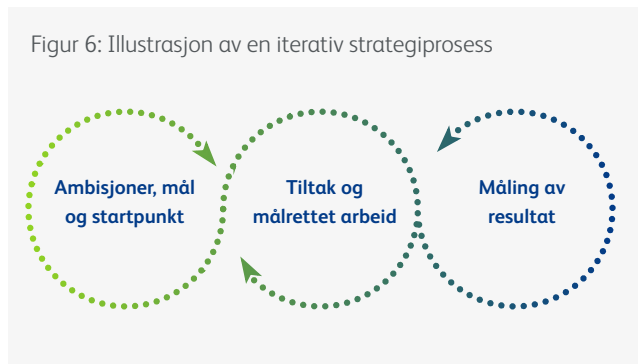
FORSLAG TIL MÅLEINDIKATORER

- initierte samarbeid med fokus på å løfte bærekraftstemaer (antall)
- besluttede tiltak/aktiviteter som skal løfte bærekraftsarbeidet på tvers av bransjer (antall)
- gjennomførte tiltak som har løftet bærekraftsarbeidet (antall)

Generelle råd til arbeid med bærekraftsstrategi

Bærekraft er et bredt tema som kan virke både vanskelig og utfordrende for flere, og det er krevende å vite hvordan bedriften kan bidra og hvor en skal starte. Denne rapporten har satt søkelys på megatrender, regulatoriske endringer og bærekraftsmål som er viktige for elektrobransjen i tiden fremover, og er med på å understreke hvorfor temaet må innarbeides i enhver bedrifts strategi.

Figur 6: Illustrasjon av en iterativ strategiprosess

Forstå startpunktet - Det første steget er å få en forståelse av hvordan bedriften jobber med bærekraft i dag. Dette innebærer blant annet å se på intern drift, produkter og tjenester. Videre er det viktig å få en god forståelse for hva omgivelsene forventer og hvor de største forbedringsområdene er. Det kan være lurt å se på hva konkurrenter gjør, hvilke behov kunden har og hvilke reguleringer som er aktuelle. Bedriften selv og dens omgivelser er grunnlaget for å utvikle en meningsfull strategi.

Sett et ambisjonsnivå - Her gjelder det å vurdere hvilket mulighetsrom bedriften har og hvilke potensielle risikoer som gjelder. Deretter må bedriften ta stilling til hvilke områder som er de viktigste, og gjøre prioriteringer. Vesentlighetsanalysen gjort i denne rapporten er et eksempel på dette, der interessenters prioriteringer la et grunnlag for anbefalinger til fokus og tiltak. Ambisjonsnivået til bedriften vil være avhengig av flere faktorer relatert til modenhet, størrelse og evne. Et godt sted å starte kan være å se til anbefalingene i denne rapporten og vurdere hvilke av fokusområdene og tilhørende tiltak som er relevante for din bedrift.

Spiss retningen - Når du vet hvor bedriften står i markedslandskapet og hvilket mulighetsrom som gjelder, kan den strategiske retningen defineres og videreutvikles. Gjør det tydelig hvilke mål bedriften skal jobbe mot og hva som må til for å oppnå disse. Lag en konkret handlingsplan som understøtter de strategiske bærekraftsmålene med tiltak, tiltaksansvarlig og frister.

Mål resultatoppnåelse - Det er en fordel å koble konkrete måleparametere (KPI-er) til målene. I tråd med internasjonale og nasjonale krav forventes det at virksomheter er konkrete og åpne om sine ambisjoner, mål og resultater. En del virksomheter uttrykker «forpliktende» ambisjoner med tilhørende mål, og bruker disse i intern og ekstern kommunikasjon. For å kunne rette arbeidet inn mot områder som gir resultater og kunne se til måloppnåelse er det viktig å tallfeste målenes startpunkt, f.eks. dagens årlige forbruk eller totale direkte utslipp i år. I senere kommunikasjon kan det da vises både til mål, faktisk leverte resultater og hvordan disse har utviklet seg over tid.

Jobb kontinuerlig - Selv om bedriftens bærekraftsstrategi er tydelig definert med gode mål og tiltak er det viktig å ikke tenke at «da er jobben gjort». Gjennomføring av tiltak og oppnåelse av gode resultater er ikke noe som skjer av seg selv, og det er heller ikke en kortvarig forpliktelse. For å lykkes med en bærekraftsstrategi er det viktig å ha med seg ledelsen, skape engasjement blant ansatte og aktivt bruke endringsledelse til å få med seg hele teamet. På den måten kan bedriften ikke bare henge med på bærekraftsarbeidet for å holde seg relevant i markedet, men også holde seg oppdatert på stadig nye reguleringer samt søke innovative løsninger og kompetanse som vil styrke bedriftens attraktivitet og konkurransevne.

SPØRSMÅL FOR Å KOMME I GANG MED BÆREKRAFTSARBEIDET

1. Hva er de største mulighetene og risikoene innen bærekraftstemaet for din bedrift?
2. Hvilke av FNs bærekraftsmål vil bedriften ha størst positiv innvirkning på?
3. Hvilke konkrete fokusområder og tiltak er riktig å prioritere?
4. Hvordan kan resultater måles?
5. Hvilke oppfølgingsrutiner bør bedriften ha for å sikre kontinuerlig fokus og struktur på arbeidet?

Metodebeskrivelse

Arbeidsprosessen og tilnærmingen

Arbeidsprosessen som ligger til grunn for denne rapporten baserer seg i stor grad på anvendelse av 3-steps prosess og metodikk som BearingPoint benytter i arbeid med etablering av bærekraftsstrategi.

Første steg omhandlet å forstå de ytre rammebetingelsene som er relevante for bærekraftsarbeidet i bransjen. Den initiale fasen omfattet kartlegging av megatrender og regulatoriske krav. I neste steg var målet å skape en forståelse av bedriftens interne forutsetninger og utgangspunkt for å utnytte forretningsmuligheter og håndtere potensielle risikoer. I siste del av prosessen var hovedtema vesentlighet og anbefaling av mål, fokusområder, tiltak og måleparametere. Vurdering av vesentlighet og vesentlighetsprinsippet er sentralt i strategisk bærekraftsarbeid, det handler i korte trekk om å forstå hvilke av FNs bærekraftsmål som bedriften kan påvirke mest. I arbeidet har det vært lagt opp til en iterativ prosess, med samhandling og sparring underveis. Hovedformålet med dette var å kvalitetssikre, berike og forankre innsikt og funn underveis i prosessen.

Samhandlingen har blitt organisert på tre måter:

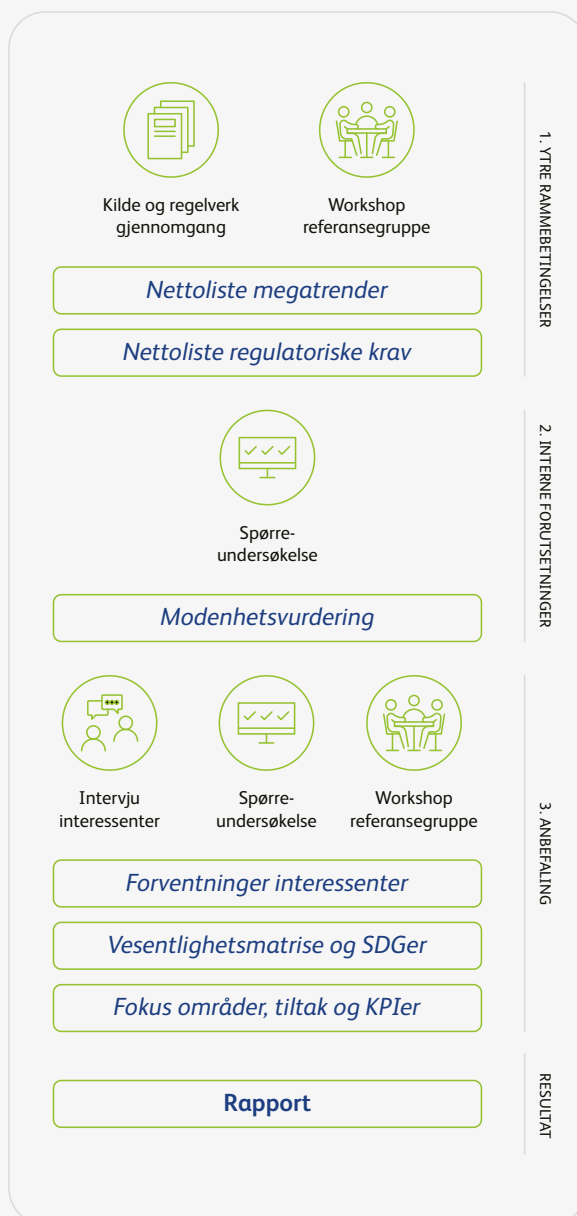
1. Workshops med utvalgte referansepersoner
2. Intervju med interessenter og utvalgte referansepersoner
3. Spørreundersøkelse sendt til alle Nelfos medlemsbedrifter

Ytre rammebetingelser

Steg en av arbeidet omfattet en gjennomgang av eksisterende dokumentasjon og rapporter for å kartlegge de ytre rammebetingelsene. Dokumentgrunnlaget baseres seg på bakgrunnsinformasjon og relevante rapporter som Nelfo har tilgjengeliggjort, eget kildesøk og gjennomgang av anerkjente rapporter innen globale utviklingstrekk og bærekraftstemaet. I tillegg har det blitt sett til relevante innlegg fra Arendalsuka 2022 og ONS 2022 hvor bærekraftstemaet fikk mye oppmerksomhet.

Resultatet fra kartleggingen utgjorde en bruttoliste av ytre rammebetingelser som i neste omgang ble vurdert i forhold til relevans for elektrobransjen. Et bearbeidet utvalg ble presentert i workshop for en referansegruppe for tilbakemelding og berikelse. Innspill og betraktninger ble innarbeidet, og utfallet av prosessen ble en nettoliste av megatrender og regulatoriske krav som omtales nærmere i denne rapporten.

Figur 7: Fremgangsmetode for utarbeidelse av bærekraftsstrategi

1. YTRE RAMMEBETINGELSER

2. INTERNE FORUTSETNINGER

3. ANBEFALING

RESULTAT

Interne forutsetninger

For steg to var hovedmålet å etablere et overordnet bilde av hvordan medlemsbedriftene arbeider med bærekraft i dag (også omtalt som modenhet). Det ble sendt ut en spørreundersøkelse som på et veldig overordnet nivå kartla modenhet innenfor syv dimensjoner:

1. Strategi
2. Regelverk og etterlevelse
3. Data og teknologi
4. Kundefokus
5. Mennesker og kultur
6. Intern drift
7. Forsyningskjede

Spørreundersøkelsen har tatt utgangspunkt i BearingsPoints modenhetsvurderingsmetode. Undersøkelsen var anonym, men responsene ble knyttet til størrelse på bedriftene (antall ansatte) og geografisk tilhørighet. For hver dimensjon ble det stilt to utvalgte spørsmål, hvor respondentene ble bedt om å bedømme i hvilken grad egen bedrift jobbet opp mot angitte tema. Svaralternativene var koblet opp til modenhetstrappen, hvor 1 var lavest score og 5 høyest.

Det er vurdert som sannsynlig at de bedriftene som er mest opptatt av bærekraftstemaet har svart på undersøkelsen, og at dette kan ha resultert i en noe høy gjennomsnittsscore. Videre er gjennomsnittlig antall årsverk blant alle Nelfos medlemmer 18, mens det blant respondentene var 32. Undersøkelsen viser at det er en sammenheng mellom størrelse på bedriftene og modenhet, desto større bedrift, desto høyere modenhet. Med dette som utgangspunkt, er det derfor sannsynlig at gjennomsnittscorene er noe høye, men det vurderes at modenhetsvariasjoner innenfor de ulike dimensjonene og mønstrene som fremkommer er troverdige.

Vesentlighet og anbefaling

I siste del av prosessen var vesentlighetsvurdering hovedtema. Ved vurdering av vesentlighet er det viktig å ta utgangspunkt i virksomhetens bransjekontekst og egne forutsetninger. Konteksten preges av generelle utviklingstrekk i samfunnet og megatrender som åpner for ulike muligheter og utfordringer. Ved kartleggingen av vesentlighet vil alle interessenter fremheve hvilke områder de mener en virksomhet, og i dette tilfelle elektrobransjen, har størst påvirkning. Forventninger fra eksterne interessenter ble innhentet gjennom intervjuer.

Følgende interessenter ble intervjuet:

- Bellona
- Elektroforeningen (EFO)
- Elektroskandia
- Entra Eiendom
- Flakstad kommune
- Naturvernforbundet
- Solar
- Veidekke

For å kartlegge Nelfo bedriftenes prioriterte bærekraftsmål (SDGer) og viktig fokus innen bærekraftsarbeidet, ble det gjennomført en spørreundersøkelse som ble sendt ut til alle medlemsbedriftene. Innsikt fra spørreundersøkelsen og fra interessentkartleggingen ble behandlet videre i workshop med referansegruppen og ligger til grunn for vurdering av vesentlighet og valgte fokusområder.

Figur 8: Overordnet fokus per modenhetsnivå

Ansvarlig

Merethe Wiel

Director
Head of Sustainability Services
merethe.wiel@bearingpoint.com

Forfattere

Ingvild Takøy Naas

Senior Manager
Strategy and Sustainability
ingvild.naas@bearingpoint.com

Aasmund Brodwall Berge

Business Consultant
Strategy and Sustainability
aasmund.berge@bearingpoint.com

Bidragstere

Marius Døcker

Senior Business Advisor
Strategy and Sustainability

Bjørn Gunnar Johansen

Senior Advisor
Head of Sourcing and Procurement

Yvette Carolan

Business Consultant
Strategy and Sustainability

Christine Ekroll

Technology Analyst
Technology and Sustainability

Kilder

Academic Work. (2022). YPAI 2022 Young Professional Attraction Index. Academic Work.

Berruti, F., Phal, A., & Rougeaux, C. (2021, November 11). McKinsey & Company. Hentet fra <https://www.mckinsey.com/capabilities/operations/our-insights/managing-the-risks-and-returns-of-intelligent-automation>: <https://www.mckinsey.com/capabilities/operations/our-insights/managing-the-risks-and-returns-of-intelligent-automation>

Brenna, L. R., Chkhetiani, N., & Ramstad, T. (2022). Seema potensialstudier - Mangfold og inkludering i Elektroforums medlemsbedrifter 2022. Seema - senter for mangfoldsledelse.

Bjartnes, A. (2020, juli 1). EUs grønne giv er viktig for Norge. Hentet fra Energi og klima: <https://energiogklima.no/mening-og-analyse/kommentar/eus-gronne-giv-er-viktig-for-norge>

Departementene. (2022, Oktober 1). Handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Hentet fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/test/id2928944/?ch=1>

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). (2021). Et verktøy for bærekraftige anskaffelser. Hentet fra Kriterieveviseren: <https://kriterieveviseren.dif.no/>

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). (2022, September 22). Om sparretelefonen. Hentet fra Anskaffelser.no - fagside om offentlige anskaffelser: <https://anskaffelser.no/dfos-arbeid-med-offentlige-anskaffelser/kontakt-oss-faglige-sporsmal/om-sparretelefonen>

Circular Norway. (2022). The Circularity Gap Report - Closing the Circularity Gap in Norway. Circular Norway.

Douglas, J. (2022, September 18). China's Factories Accelerate Robotics Push as Workforce Shrinks. Hentet fra The Wall Street Journal: <https://www.wsj.com/articles/chinas-factories-accelerate-robotics-push-as-workforce-shrinks-11663493405>

Energi og klima. (2022, Mars 10). De totale utslippene. Hentet fra Energi og klima: <https://energiogklima.no/klimavakten/global-utslipp/>

European Commission . (2021). Annex to the Commission Delegated Regulation (EU) 2020/852. Brussel: European Commission .

EØS-notatbasen. (2020, Februar 7). Green Deal. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2020/feb/green-deal/id2689681/>

FN-sambandet. (2022, Mai 25). Klimaendringer. Hentet fra FN.no: Klimaendringer

Green Public Procurement. (2022, Oktober 22). Hentet fra European Commission: https://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

Grønn byggallianse. (2022, Juni 22). EUs taksonomi – nye rammebetingelser for bærekraft. Hentet fra Grønn byggallianse: <https://byggalliansen.no/kunnskapsenter/nye-rammebetingelser-for-baerekraft-i-bygg-og-eiendom/#1606741398075-0360e03c-56f7>

Grønn Byggallianse og Norsk Eiendom. (2016). Eiendomssektorens veikart mot 2050. Grønn Byggallianse og Norsk Eiendom.

Hunt, D. V., Yee, L., Prince, S., & Dixon-Fyle, S. (2018). Delivering through diversity. McKinsey & Company. Hentet fra Mckinsey: <https://www.mckinsey.com/capabilities/people-and-organizational-performance/our-insights/delivering-through-diversity?reload>

Klima- og miljødepartementet. (2021, Oktober 5). Internasjonale klimaforhandlinger. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/insiktsartikler-klima/de-internasjonale-klimaforhandlingene/id2741333/?expand=factbox2741345>

Klima- og miljødepartementet. (2021, Oktober 22). Klimaendringer og norsk klimapolitikk. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/klimaendringer-og-norsk-klimapolitikk/id2636812/>

Kunnskapsdepartementet. (2018). Integrering gjennom kunnskap - Regjeringens integreringsstrategi 2019–2022. Kunnskapsdepartementet.

Kvanvik, S. H. (2022, Mars 29). Er etnisk mangfold lønnsomt for virksomheter? Hentet fra Institutt for samfunnsforskning: <https://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/nyheter/2022/er-etnisk-mangfold-lonnsomt-for-virksomheter.html>

Mangfoldprisen. (2019, April 25). Derfor vet vi at mangfold er lønnsomt. Hentet fra Mangfoldprisen: <https://www.mangfoldprisen.no/artikler/derfor-vet-vi-at-mangfold-er-lonnsomt/>

Methodology for Assessing Procurement Systems (MAPS). (2018). Assessment of Norway's public procurement system - Testing the new methodology. MAPS.

Miljødirektoratet. (2022, Mars 31). Sirkulær økonomi. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/avfall/sirkular-okonomi/>

NHO. (2021). EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans. Hentet fra NHO: <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-barekraftig-finans/>

Nærings- og fiskeridepartementet. (2020, 11 12). Fem kjøreregler for bedre offentlige anskaffelser. Hentet fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/nfd/nyheter/nyheter-2020/ny-side9/id2784901/>

Nærings- og fiskeridepartementet. (2022, September 23). Prop. 1 S (2022–2023). Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/no/dokumenter/prop.-1-s-20222023/id2931122/?ch=1>

Reed, E. U. (2022, Mai 27). Ingenting skjer av seg selv. Hentet fra Cicero: <https://cicero.oslo.no/no/artikler/ingenting-skjer-av-seg-selv>

Riksrevisjonen. (22). Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser - Dokument 3:5 (2021–2022). Oslo: Riksrevisjonen.

Spilde, D., Krekling Lien, S., Blikseth Ericson, T., & Magnussen, I. H. (2018). Rapport nr 43-2018 Strømforbruk i Norge mot 2035. Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat.

The International Federation of Robotics. (2021). The World Robotics 2021 Industrial Robots. 21: Oktober. Hentet fra https://ifr.org/img/worldrobotics/Executive_Summary_WR_Industrial_Robots_2021.pdf

Umblis, J., Drange, I., & Orupabo, J. (2022). Sammenhenger mellom etnisk mangfold og lønnsomhet i norske virksomheter. Institutt for samfunnsforskning.

United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2022). World Population Prospects 2022: Summary of Results UN DESA/POP/2022/TR/NO. 3. New York: United Nations.

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. (1987). Vår felles fremtid. (FNs Verdenskommisjon for miljø og utvikling, 1987, s. 18): Tiden forlag.

Øvrebø, O. A. (2022, September 29). Solenergi: Grafene som viser hvordan det norske markedet nå virkelig tar av. Hentet fra Energi og klima: <https://energiogklima.no/nyhet/solenergi-grafene-som-viser-hvordan-det-norske-markedet-na-virkelig-tar-av/>

Åpenhetsloven (2022). (LOV-2021-06-18-99). Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2021-06-18-99>

BearingPoint®

Om BearingPoint

BearingPoint er et uavhengig internasjonalt IT- og rådgivningsselskap med europeiske røtter. Selskapet har tre forretningsenheter: Consulting, Products og Capital. Consulting er den rådgivende virksomheten med tydelig fokus på å skape vekst på tvers av regioner. Products leverer IP-drevet- og forretningskritiske tjenester til kunder og deres virksomhet. Capital leverer M&A og transaksjonstjenester.

BearingPoints kunder inkluderer mange av verdens ledende selskaper og organisasjoner. Selskapet har et globalt nettverk med mer enn 13 000 ansatte som hjelper kunder i mer enn 70 land å oppnå målbar og varig suksess.

Les mer på vår nettside www.bearingpoint.no

BearingPoint

Tjuvholmen allé 3
0252 Oslo
Norge

+ 47 24 06 90 00
norway@bearingpoint.com
www.bearingpoint.no

© 2022 BearingPoint